

KOKOUSASIAKIRJAT

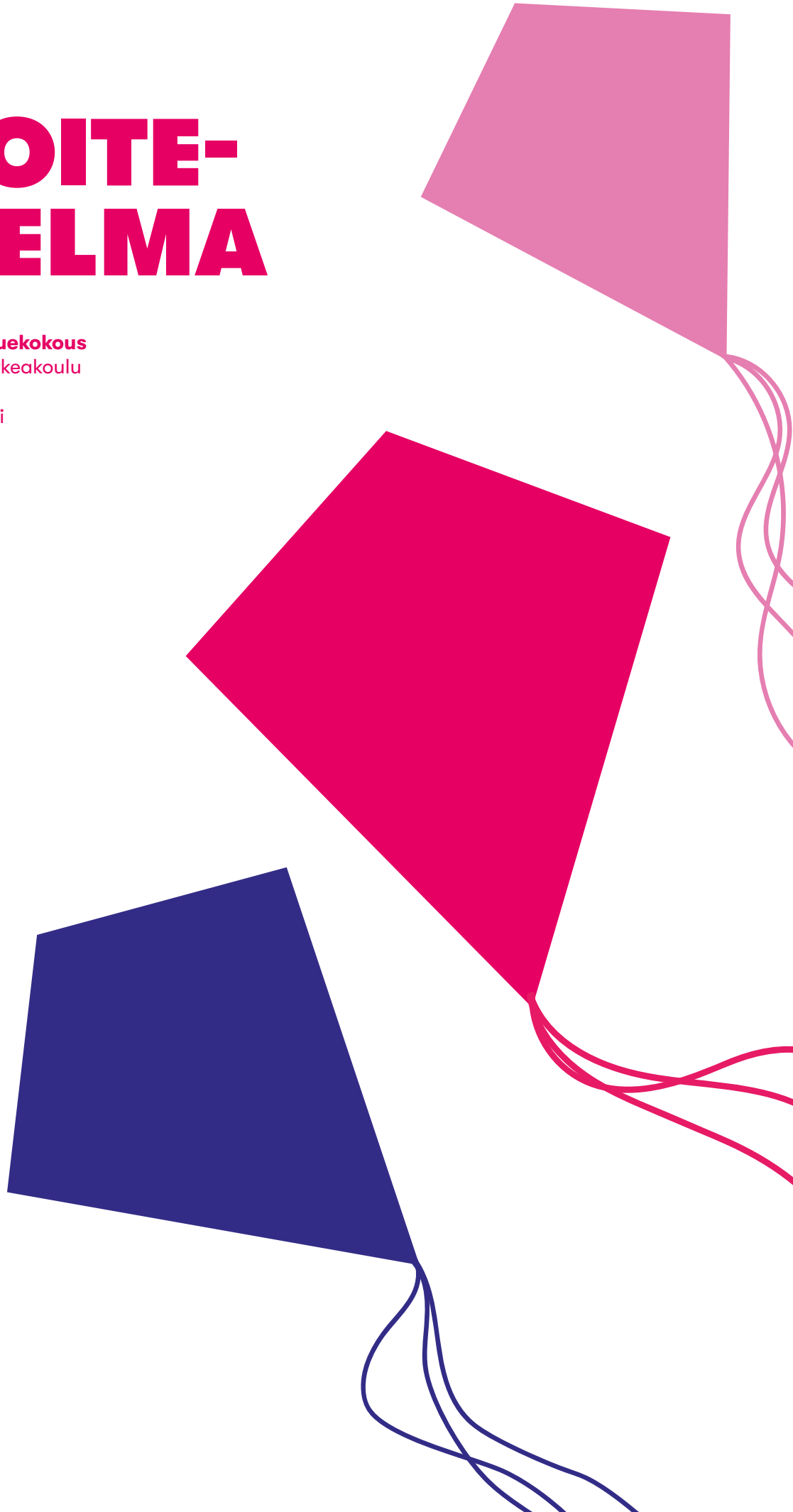
TAVOITE- OHJELMA

Vasemmistoliiton puoluekokous
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Porin kampus
Satakunnankatu 23, Pori

10.–12.6.2022

**vasemmisto
vänstern**

UUDEN HYVINVOINNIN AIKA

Vasemmiston tavoitteet 2022–2025

1. Johdanto	18
2. Talous kaikille, ei harvoille	18
2.1 Kansantalous ja verotus	19
2.2 Työelämä	20
2.3 Toimeentulo ja sosiaaliturva	22
2.4 Elinkeinopolitiikka	24
3. Ympäristö kaikille, ei harvoille	26
3.1 Reilu siirtymä – talous ja teollisuus	27
3.2 Energiantuotanto ja liikenne	28
3.3 Ympäristö ja luonnon monimuotoisuus	30
3.4 Eläinpolitiikka	32
4. Yhteiskunta kaikille, ei harvoille	33
4.1 Sosiaali- ja terveyspolitiikka	34
4.2 Demokratia ja oikeusvaltio	38
4.3 Koulutus ja kulttuuri	40
4.4 Alueet ja asuminen	44
5. Maailma kaikille, ei harvoille	46
5.1 Ihmisoikeudet ja tasa-arvo	47
5.2 Kansainvälisyys ja solidaarisuus	49
5.3 Rauha ja turvallisuus	50
5.4 Siirtolaisuus, maailmankauppa ja kehitysyhteistyö	52

1 JOHDANTO

Vasemmistoliiton mielestä oikeus päättää ja oikeus olla kuuluvat meille kaikille. Jokainen meistä ansaitsee hyvän elämän, puhtaan elinympäristön sekä paremman tulevaisuuden perintönä seuraaville polville. Vasemmistoliitto tahoo demokraattisen ja turvallisen Suomen sekä maailman, missä kansainvälinen yhteisö tavoittelee rauhaa sekä yhteiselo, ei sotaa eikä vastakkainasettelua. Meitä on monta ja yhdessä meillä on mahdollisuus muuttaa kaikki.

Käsissäsi oleva **tavoiteohjelma** kokoaa yksiin kansiin joukon tavoitteita hyvän elämän, hyvän yhteiskunnan ja hyvän maailman toteuttamiseksi. Vasemmistoliiton poliittiset tavoitteet perustuvat vapauden ja tasa-arvon aatteille, mitkä määritellään **periaateohjelmassa**. Vasemmistolainen visiomme inhimillisestä Suomesta on luettavissa **tulevaisuusohjelmastamme**.

Vasemmistoliitto kutsuu sinut mukaan rakentamaan tulevaisuuden yhteiskunnan tänään - *kaikille, ei harvoille*.

2 TALOUS KAIKILLE, EI HARVOILLE

Suomalaista hyvinvointimallia on puolustettava ja kehitettävä. Vasemmistoliiton mielestä kehityksen suunnan tulee olla kohti entistä parempaa, tasa-arvoisempaa, kestävämpää ja vapaampaa yhteiskuntaa sekä talousjärjestelmää. Oikeudenmukainen talousjärjestelmä mahdollistaa jokaiselle mahdollisuuden toteuttaa itseään ilman pelkoa huomisesta. Verotuksen ei pidä rasittaa ketään kohtuuttomasti. Perusteltu ja oikeudenmukainen verotus rahoittaa hyvinvointiyhteiskunnan yhteiseksi eduksi. Työnteosta ei pidä joutua maksamaan enemmän veroa kuin omistamisesta ja perimisestä.

Vasemmisto toimii työtä tekevien ja haavoittuvassa asemassa olevien puolesta. Yrittäjä on usein markkinoiden ja pääoman armoilla siinä missä muutkin työtä tekevät ihmiset. Monella yrittäjällä tulot ovat pienempiä kuin suomalaisilla keskimäärin. Suomessa lakisääteinen työttömyysturva on ulotettu myös yrittäjiin, mutta se ei vastaa riittävän hyvin tämän päivän tarpeisiin. Parhaimmillaan yrittäjyydessä yhdistyy sekä yrittäjän että hänen työntekijöidensä edut. Oikein toteutettu yrittäjäpolitiikka hyödyttää koko yhteiskuntaa ja sen jäseniä, kehittää taloutta ja edistää ihmisten hyvinvointia.

Kiihtyvä teknologinen kehitys on mullistanut monella alalla niin työmenetelmät, työn järjestämisen tavat, työn organisoinnin, kuin itse ammatitkin. Teollisuustyöpaikkojen vähentyminen on jatkunut. Vanhoilla aloilla uudet osamisvaatimukset muuttavat työn sisältöjä ja työnkuvia. Uudet työpaikat syntyvät yhtäältä pienemmän palkan ja huonompien työehtojen palveluammatteihin ja toisaalta vaativampiin asiantuntijatehtäviin. Tämä kehitys on kaventanut keskiluokkaa.

Mielestämme työllä pitää tulla toimeen. Tukijärjestelmä on turvaverkko, mutta palkan tulee riittää elämiseen. Työn ja yhteiskunnan muutos on johtanut tilanteeseen, jossa monien suomalaisten toimeentulo muodostuu erilaisista

palkkatulojen, ei-työsuhteisten työtulojen kuten kevytyrittäjyyden, freelance-tulojen, pääomatulojen ja tulonsiirtojen yhdistelmistä. Vanhentunut sosiaaliturvajärjestelmämme laadittiin aikoinaan oletukselle, jonka mukaan ihminen kuuluu kerrallaan vain yhteen kategoriaan ja sosiaaliturvalla paikataan pääasiassa väliaikaisia ansiotulojen menetyksiä. Nykytilanne edellyttää sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisvaltaista uudistamista.

Vasemmistoliiton sosiaaliturvamalli perustuu myönteiseen ihmiskäsitykseen, jossa ihminen luontaisesti haluaa osallistua ja tuoda oman työpanoksensa läheisten, yhteisöjen ja yhteiskunnan hyväksi. Tavoittelemme sosiaaliturvan kokonaisvaltaista uudistamista kohti perustuloa, jonka rinnalla kehitetään ansioidonniaisia ja täydentäviä etuuksia. Sosiaaliturvan tehtävä on täyttää niitä kohtia, joissa vastikkeellinen toiminta ei syystä tai toisesta ole mahdollista tai joissa tulot eivät yksin riitä toimeentuloon.

Työllisyyden paraneminen on viime vuosina kohdistunut pieniin ja keskiuuriin yrityksiin. Pienyrittämistä on tuettava yksinkertaistamalla sosiaaliturvaa ja tuloverotusta. Valtionyritysten omistajaohjauksella tulee olla keinot ohjata yritykset toimimaan esimerkillisesti sosiaalisen ja ympäristövastuun näkökulmasta.

2.1 KANSANTALOUS JA VEROTUS

Vasemmistolainen talouspolitiikka tähtää hyvinvoivien ja vapaiden ihmisten yhteiskuntaan. Tiedämme, että pienten tuloerojen maissa väestö on terveempää ja koulutetumpaa, mielenterveysongelmia ja lapsikuolemia on vähemmän, samoin kuin vankeja, rikollisuutta ja huumeongelmia. Pienet tulo- ja varallisuuserot ovat myös hyvää talouspolitiikkaa. Tavallisia suomalaisia tukeva talouspolitiikka työllistää kotimaassa sen sijaan että varallisuus valuu veroparatiiseihin tai kerskakulutukseen.

Oikeudenmukainen verotus mahdollistaa hyvinvoinnin yhteiskunnassamme, mutta suomalaisia ei kohdella verotuksessa tasa-arvoisesti. Pörssilistaamattomien yritysten omistajia kohdellaan erityisen avokätisesti, koska he nykyisellään pystyvät muuttamaan ansiotulonsa pääomatuloiksi ja nostamaan ne hyvin alhaisella veroprosentilla. Meidän on yhdessä rakennettava kaikille oikeudenmukainen talousjärjestelmä. Kaikkien tulojen verottaminen yhtenäisessä progressiivisessä verotaulukossa laajentaa ja yksinkertaistaa veropohjaa. Tämä vähentää verojen välttelyn esimerkiksi keinotekoisien tulonmuunnon kautta.

Verotuksen on perustuttava tutkittuun tietoon. Väitteet yritysveroalennusten suurista dynaamisista ja korkeiden marginaaliveroasteiden työpaikkoja vähentävistä vaikutuksista eivät pidä paikkansa. Verotuksen painopistettä tulee siirtää työn verotuksesta omistamisen ja varallisuuden sekä ympäristöhaittojen verotukseen.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Valtiotalouden kehysmenettelyä on uudistettava niin, että otetaan huomioon valtion menojen lisäksi myös tulot. Valtiontalouden tasapainon kannalta tulot ovat yhtä tärkeitä kuin menot. Uudistuksessa veromuutokset otetaan kehysmenettelyn piiriin sekä helpotetaan suhdannevaihtelui-

- hin reagoitua ja reilun siirtymän edellyttämien investointien tekemistä.
- Ansio- ja pääomatuloverotus on harmonisoitava. Kaikkia tuloja tulee verottaa samalla asteikolla.
 - Varallisuusvero on palautettava. Varallisuusveron palauttamisella on taloudellisesti positiivinen vaikutus julkisen talouden tasapainoon ja se myös varmistaisi tasapuolisemman tulon- ja varallisuuden jaon Suomessa.
 - Suurten perintöjen ja lahjojen verotusta on kiristettävä ja veropohjaa tiivistettävä mm. rajaamalla yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksia.
 - Listaamattomien yritysten omistajien suosiminen verotuksessa on lopetettava.
 - Taloyhtiön rahoitusvastikkeen verovähennysoikeus on asteittain poistettava sijoittajilta.
 - On poistettava ympäristölle haitalliset verotuet. Työmatkavähennystä on ylläpidettävä painottaen ilmastoystävällisiä kulkumuotoja.
 - On otettava käyttöön yhteinen yhteisöveron vähimmäistaso Euroopassa ja edistettävä samaa globaalisti. Suomen yhteisöverokantaa on korotettava maltillisesti.
 - On laadittava veronkierron, verovälttelyn ja korruption torjuntaohjelma kattavaan kaikki hallinnonalat.

2.2 TYÖELÄMÄ

Palkkatyösuhteiden rinnalle on noussut yhä enemmän itsensä työllistäjiä ja yrittäjiä sekä eri työskentelytapojen välimuotoja. Nollatuntisopimusten, päällekkäisten vuokratyö- ja osatyöaikasopimusten sekä lyhyistä yksittäisistä työsuoritteista koostuvan keikkatyön kohdalla työntekijän suoja on heikko tai olematon. Vasemmistoliiton mielestä työelämän on uusiuduttava, mutta reilulla tavalla.

Kollektiivinen eli yhdessä sopiminen on ihmisoikeus. Ammattiyhdistysliike suojaa jokaisen oikeutta tehdä ihmisarvoista työtä oikeudenmukaisin työehdoin. Järjestäytyminen on tuonut huomattavia parannuksia ja helpotuksia työntekijöille. Reilusti toteutettuna paikallisen sopimisen laajentaminen on sekä työntekijöiden että työnantajien etu. Paikallinen sopiminen täytyy toteuttaa reilusti, jotta sen varjolla ei päädytä ainoastaan heikentämään työntekijöiden mahdollisuuksia varmistaa itselleen riittävät ja turvalliset työehdot. Työnantaja ja työntekijä eivät lähtökohtaisesti ole tasavertaisessa valta-asemassa suhteessa toisiinsa, eikä siksi pelkkä nimien saaminen paperiin tarkoita, että kyse olisi aidosti sopimisesta.

Vasemmistoliiton mielestä työntekijöiden asemaa työpaikoilla pitää vahvistaa antamalla ammattiliitoille kanneoikeus. Kanneoikeus tarkoittaa sitä, että ammattiliitolle tulee oikeus viedä oikeuteen esimerkiksi työntekijöiden työsuhteisiin, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä asioita siten, että työntekijän ei tarvitse pelätä työpaikkansa puolesta, koska hän voisi pysytellä nimettömänä.

Kannatamme työajan lyhentämistä. Kokeiluissa on todennettu lyhyemmän työajan johtavan työntekijöiden rasituksen ja stressin vähentymiseen, työttömien työllistymiseen, palvelutason ja tuottavuuden sekä työssä jaksamisen parantumiseen. Työkyvyttömyyden ehkäisyllä on tärkeä inhimillinen ja kansantaloudellinen merkitys. Haluamme rakentaa Suomesta tasa-arvoisen työelämän

kärkimaan, jossa työn laatua ja tuottavuutta kasvatetaan työhyvinvointia ja ammattiosaamista lisäämällä, ei työntekijöitä kurittamalla.

Työelämässä on nykyistä paremmin ymmärrettävä perhемуotojen moninaisuus, perheiden erilaiset tilanteet ja töiden erilaisuus. Esimerkiksi epä säännöllistä vuorotyötä tekevillä on monesti enemmän vaikeuksia yhdistää työ ja muu elämä kuin säännöllisesti virka-aikaan työskentelevillä ja joustavat työajat omaavilla. Hoivan yhdistäminen työn tekemiseen ei ole vain pikkulapsiperheiden asia, vaan se voi liittyä moniin muihinkin elämäntilanteisiin eri elämänkaaren vaiheissa. Muun elämän ja työn yhteensovittaminen ja sen onnistuminen liittyvät sukupuolen lisäksi työmarkkina-asemaan ja luokkaan.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- On säädettävä työehtosopimusjärjestelmää täydentävä laki minimipalkasta ja kriminalisoitava alipalkkaus. Lisäksi matalapalkka-aloille on tehtävä tasa-arvoerin muita suurempia palkankorotuksia.
- Oikeus palkkasaataviin kuukauden kuluessa on turvattava. Tämä toteutetaan lisäämällä työvoimaviranomaisten palkkaturvaresursseja.
- Ammattiliitoille on annettava kanneoikeus ja on luotava työpaikoille anonyymi väylä ilmoittaa väärinkäytöksistä viranomaisille.
- Luottamusmiesten asema on kirjattava lakisääteiseksi TES-järjestelmää täydentämään työpaikan koosta riippumatta ja vahvistettava luottamusmiesten toimintaedellytyksiä ja tiedonsaantia erityisesti palkkasyrjintäepäilyissä. Luottamusmiesten on edustettava myös yrityksen hyödyntämiä vuokratyöntekijöitä.
- Työsopimuslain on katettava itsensätyöllistäjät ja heille on taattava järjestäytymisoikeus, kun työskentely täyttää työsuhteen tunnusmerkistön.
- Työaika on lyhennettävä mahdollisimman laajasti eri aloilla. On toteutettava joustavan työajan kokeilu 30 tunnin työajalla erilaisilla työaika- ja palkkamalleilla sekä yrityksissä että julkisella sektorilla.
- Yritysten työntekijäomisteisuutta ja työpaikkademokratiaa on lisättävä. Edistetään omistuspohjaa laajentavien palkansaajarahastojen käyttöönnottoa ja lisätään työntekijöiden lakisääteistä edustusta yritysten hallintoelimissä.
- Pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi on lisättävä palkkatuen määrärahoja kaikilla työantajasektoreilla ja edistettävä sen käyttöä yrityksissä automatisoimalla palkkatuki mahdollisimman pitkälle.
- Suomeen syntyneitä ilmais- ja halpatyömarkkinoita on purettava. Palkkatyötä vastaavaa työtä ei tule teettää harjoittelijoita ketjuttamalla tai kuntouttavalla ja avotyötoiminnalla. Maahanmuuttajien hyväksikäyttö työmarkkinoilla on pysäytettävä.
- Kaikille on taattava subjektiivinen oikeus opinto-ohjaukseen läpi opintojen ja työuran.
- On kehitettävä läheisvapaamalli, jonka avulla omaishoitaja voi ansiosidonnaisen tuen turvin tarvittaessa hoitaa omaistaan kotona määräjän.
- Julkisen sektorin on muutettava rekrytointi lakisääteisenä anonyymiksi. Pitkällä aikavälillä on saatava tavoitteeksi työnhauksen anonyymiteetti myös

yksityisellä puolella.

- Samasta ja samanarvoisesta työstä tulee maksaa sama palkka. Palkkatietojen on oltava työpaikalla avoimia.
- On toteutettava kunnianhimoisia ja konkreettisia tekoja sisältävä sama-palkkaohjelma, johon työmarkkinaosapuolet sitoutuvat.
- Vuosilomalakia on muutettava varmistamaan peräkkäisissä määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien loman ansainta. Toisiaan välittömästi seuraavissa määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien on oltava vastaavassa asemassa kuin toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa työskentelevien.
- Työelämän joustoja omaishoitajien kohdalla on lisättävä. Työlainsäädännön tulee esimerkiksi mahdollistaa osa-aikaisuus tai lyhennetty työaika läheistä hoitavalle työntekijälle.
- Työttömyysturvan omavastuupäivät on poistettava lopullisesti, kun perusteena on tuotannollinen tai taloudellinen syy.

2.3 TOIMEENTULO JA SOSIAALITURVA

Hyvinvointivaltion kantava ajatus on, että jokainen saa apua, kun sille on tarve ja jokainen saa hoitoa sairastaessaan. Tahdomme vahvistaa hyvinvointivaltion taustalla olevaa universalismin ajatusta. Se tarkoittaa, että jokainen ihminen tulotasosta ja taustasta riippumatta on samojen palveluiden ja etuisuusjärjestelmien piirissä ja että palvelut rahoitetaan yhteisesti verovaroin. Ihmisen omia voimavaroja on tuettava ja vahvistettava. Ongelmia tulee ehkäistä panostamalla ennaltaehkäisevästi ihmisten hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Sosiaali- ja terveyspalveluiden tehtävänä on kaventaa terveyseroja, ennaltaehkäistä sairauksia, tukea ihmisten toimintakykyä ja arjessa selviämistä sekä turvata toimeentuloa.

Meille on tärkeää rakentaa positiiviseen ihmiskäsitykseen nojaavaa työvoimapolitiikkaa. Se tarkoittaa sitä, että uskomme ihmisten haluavan tehdä työtä, jos sitä on saatavilla. Vasemmistoliitto ajaa Suomeen pitkäaikaistyöttömien työllisyystakuuta. Työllisyystakuulla voidaan luoda työpaikkoja joustavasti erityisesti vihreän siirtymän aloille. Takuussa otetaan huomioon ihmisten ja alueiden paikalliset tarpeet samalla, kun vältetään sanelupolitiikkaa.

Riittävä perusturva on ihmisoikeus, joka ei Suomessa toteudu. Kansainväliset valvontaelimet ovat huomauttaneet Suomea toistuvasti pienimpien sosiaaliturvaetuksien tasosta, joka ei sellaisenaan riitä ihmisarvoiseen elämään. Suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä on hyvin monimutkainen ja sen vuoksi sosiaaliturvan alikäyttö on väärinkäyttöä suurempi ongelma. Sosiaaliturvaetuksien, etenkin viimesijaisen toimeentulotuen, hakemista tulee edelleen yksinkertaistaa ja selkeyttää ja hakuohjeiden tulee olla selkokielistä ja helposti saatavilla. Köyhyys ja velkaantuminen ei saa johtua siitä, että sosiaaliturvaetuksien hakeminen on liian monimutkaista ja vaikeasti ennakoitavaa.

Vasemmistoliiton tavoitteena on edetä asteittain kohti vastikkeetonta perustuloa. Haluamme, että sosiaaliturvan byrokratiaa puretaan, pienimpiä etuuksia korotetaan sekä yhtenäistetään ja työn sekä sosiaaliturvan yhdistämistä helpotetaan. Askelina kohti perustuloa syyperustaista sosiaaliturvaa joustavoitetaan, yhtenäistetään ja parannetaan. Perustulon rinnalla on huolehdittava enemmän tukea tarvitsevien ihmisten asemasta sekä kehitettävä täydentäviä ja

ansiosidonnaisia etuuksia. Verotukseen tehtävien muutosten ja tulorekisterin avulla perustulo käytännössä verotetaan pois enemmän tienaaivilta. Vasemmistoliiton tavoitteleva perustulo riittäisi korvaamaan nykyiset perusturvaetuudet sekä perustoimeentulotuen.

Takuu- ja kansaneläkettä on edelleen korotettava, jotta kaikille eläkeläisille voidaan taata säällinen toimeentulo. Myös pieniä työeläkkeitä saavien tilannetta on helpotettava kehittämällä työ- ja kansaneläkkeen yhteensovittamista ja vahvistamalla työeläkejärjestelmän sisäistä oikeudenmukaisuutta. Lapsiperheiden, pitkäaikaistyöttömien, osatyökykyisten, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden köyhyyteen on puututtava palkkatulojen ja etuuksien joustavalla yhteensovittamisella ja etuuksien korotuksilla.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- On otettava käyttöön pitkäaikaistyöttömien työtakuu, jossa julkinen sektori turvaa viime kädessä palkkatuetta työtä kaikille yli 12 kuukautta työttömänä olleille.
- Pienituloisten ihmisten toimeentuloa on parannettava korottamalla perusturvaa ja pieniä eläkkeitä.
- On mahdollistettava työtulojen ja sosiaaliturvan joustava yhdistäminen. Sosiaaliturvan byrokratialoukkujen purkaminen helpottaa työn vastaanottamista.
- On luovuttava köyhyyttä syventävistä työvoimapolitiittisista karensseista. Vanhemman on voitava kieltäytyä työstä tai työllistymispalvelusta ilman pelkoa karensista, jos lastenhoidon järjestäminen ei onnistu.
- On toteutettava perustulokokeilu. Kokeilun piiriin tulee valita työttömiä, palkansaajia, opiskelijoita, pienyrittäjiä ja työvoiman ulkopuolella olevia, jotta kokeilu aidosti kuvastaa suomalaista yhteiskuntaa.
- On siirryttävä vastikkeettomaan perustuloon, jossa yhdistetään työmarkkinatuki, peruspäiväraha, takueläke, vanhuuseläkeikää edeltävä kansaneläke, perustason sairaus- sekä vanhempainpäivärahat, kotihoidontuki, opintoraha ja yrittäjien starttiraha. Perustulon tasoa korotetaan nykyisestä ja se sidotaan elinkustannusindeksiin.
- Elinkustannusten nousu on paremmin huomioitava kansaneläkeindeksissä. Indeksikorotukset on tehtävä vähintään vuosittain ja elinkustannuksien äkillisestä nousesta tarvittaessa myös kesken vuoden.
- Seuraavassa eläkeuudistuksessa on tasattava työeläkejärjestelmän sisäisiä tuloeroja niin, että pienten eläkkeiden kasvuvauhtia parannetaan suhteessa suuriin eläkkeisiin eläkejärjestelmän rahoituspohjaa heikentämättä.
- Opintorahaa on korotettava ja tukikuukausia lisättävä. On luovuttava opintotuen kaksiporaisuudesta ja vähennettävä tuen lainapainotteisuutta.
- Lapsiperheköyhyyttä on torjuttava korottamalla lapsilisiä, työttömyysturvan lapsikorotusta sekä toimeentulotuen lasten perusosaa. Nykyistä sosiaaliturvaa ei tule jakaa kahteen osaan vuoroasuvien lasten osalta, vaan etävanhemmalle on säädettävä oma sosiaaliturva.

- Yrittäjien työmarkkinatuki on vakinaistettava. Koronapandemian aikana aloitettu mahdollisuus hakea työmarkkinatukea yrityksen tulojen las-
kiessa on pidettävä voimassa myös pandemian jälkeen.
- Lapsensa kuoleman kokenutta vanhempaa on tuettava suruvapaalla. Vapaan on koskettava kaikkia, jotka menettävät alle 18-vuotiaan lapsen.
- Yrittäjyyden ja ns. omassa työssä työllistymisen sivutoimisuuden arvi-
oinnin on perustuttava työttömän omaan ilmoitukseen.
- Ansiosidonnainen työttömyysturva on mahdollistettava kaikille työttö-
myyskassojen automaattisen jäsenyyden kautta.
- Pienyrittäjien sosiaali- ja eläketurvaa parantavia keinoja on selvitettävä.
- On parannettava työkyvyttömyyseläkkeiden ja palkkatulon yhteensovit-
tamista sekä karsittava byrokratiaa.
- Työmarkkinatuen myöntämisen erityisehdot alle 25-vuotiaiden, ilman
ammattitutkintoa olevien työttömien kohdalla on poistettava.
- On otettava käyttöön työuran pituuteen perustuva irtisanomiskorvaus
ikäntyneiden työntekijöiden työmarkkina-aseman turvaamiseksi.

2.4 ELINKEINOPOLITIikka

Vasemmistolainen elinkeinopolitiikka vahvistaa työllisyyttä, painottaa yritys-
vastuuta ja takaa yrityksille tasapuoliset kilpailuedellytykset laillisessa ja ennus-
tettavassa ympäristössä. Yritysten on voitava luottaa siihen, että yhteiskunnan
perusinfrastruktuuri toimii ja julkinen valta kouluttaa niiden käyttöön osaavaa
työvoimaa. Yritysten on kannettava yhteiskunnallinen vastuunsa työoloista,
ihmisoikeuksista ja ympäristöstä. Vastuullinen elinkeinopolitiikka huomioi
myös aluepoliittisen ulottuvuuden edistäen työpaikkojen syntymistä kaikkialle
Suomeen.

Markkinoilla toimii muitakin kuin perinteisiä yrityksiä. Vaihtoehtoiset tavat
organisoida taloudellista toimintaa, kuten osuuskunnat ja yhteiskunnalliset yri-
tykset, mahdollistavat toiminnan ilman suuria tuottovaatimuksia ja mahdollista-
vat voiton lisäksi muiden seikkojen huomioon ottamisen toiminnassa.

Parasta elinkeinopolitiikkaa on pitää huolta ihmisten työkyvystä ja koulutuk-
sesta läpi työelämän. Lisäksi valtio voi tukea elinkeinoelämää satsaamalla riip-
pumattomaan tieteelliseen tutkimukseen ja tuotekehitykseen ihmis- ja ympäris-
töystävällisen tuottavuuden kasvun edistämiseksi. Yritystukia on suunnattava
pois ympäristölle haitallisista tuista. Tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiotukia
on sen sijaan lisättävä. Merkittävien yritystukien kohdalla on käsiteltävä valtion
mahdollisuutta osakeomistukseen yrityksessä.

Valtio voi aktiivisena omistajana saada yritysomistustensa kautta toisaalta
tuloja, toisaalta kehittää ja monipuolistaa suomalaista elinkeinorakennetta,
tukea työllisyyttä ja varmistaa kriittisten yhtiöiden suomalainen omistajuus.
Valtionyhtiöiden perustaminen ja suorat investoinnit Ilmastorahaston ja Tekno-
logiasijoituksen kaltaisten instrumenttien kautta ovat esimerkkejä edistykselli-
sistä elinkeinopolitiikasta. Elinkeinopoliittisia tukia ja erityisesti TKI-toimintaa
on suunnattava myös julkisen palvelutoiminnan kehitysedellytysten tukemiseen.
Vastikkeettomien yritystukien sijasta tulee suosia enemmän oman pääoman
ehtoista tukea, jossa osa yrityksen omistuksesta siirtyy valtiolle. Hankinnoista

päätettäessä on tuettava kotimaista ja paikallista yritystoimintaa ekologiset näkökulmat huomioiden.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Kotimaisia pienyrittäjiä on tuettava nostamalla arvonlisäverollisen myynnin alarajaa ja huojuksen ylärajaa.
- On otettava huomioon elinkeinoelämän kuljetustarpeet liikennehankkeista päätettäessä.
- Ympäristölle haitallisia verotukia on karsittava.
- Valtio-omistamisen aktiivisuutta on vahvistettava. Valtion enemmistöomisteisissa yhtiöissä noudatetaan hyvää työnantajapolitiikkaa ja vastuullista ympäristöpolitiikkaa alueellisuus huomioiden.
- On monipuolistettava suomalaista elinkeinorakennetta strategisella otteella luovien alojen, palvelualojen ja matkailun kehittämiseen.
- Kaikessa lainsäädännössä on varmistettava osuuskuntien ja yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytykset.
- Pienimuotoinen vapaaehtois- ja järjestötoiminta on jätettävä tulorekisterin ulkopuolelle. Tällä turvataan pienten vapaaehtoisjärjestöjen toimintaedellytykset, ja estetään hyvinvointia tuottavan järjestötoiminnan hiipuminen viranomaisäätelyn ja hallinnollisen taakan alle.
- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnan (TKI) rahoituksen tasoksi on asetettava viisi prosenttia bruttokansantuotteesta. Vain markkinoiden varaan jätettynä uuteen tietoon ja osaamiseen investoidaan huomattavasti liian vähän. On yleisen edun mukaista, että näitä investointeja kasvatetaan myös julkisesti.
- Yritysten ja yliopistojen innovaatio- ja tuotekehitystoiminnan tukia on lisättävä. TKI-toiminta on tällä hetkellä keskittynyttä isoille toimijoille. Rahoitus on suunnattava niin, että se tukee TKI-toiminnan laajentamista sekä elinkeinorakenteen monipuolistamista.
- On tuettava myös maatalouden pieniä ja keskiuuria kotimaisia tuottajia omavaraisuuden ja huoltovarmuuden turvaamiseksi. Alkutuottajille on taattava toimeentulo ja rajoitettava kaupan hintojen polkemista.
- Osakeyhtiölain on edistettävä nykyistä ympäristötavoitteiden ja työntekijöiden oikeuksien huomioimista. Ympäristöä ja ihmisarvoista työtä ei saa jättää alisteisiksi voitontavoittelulle.
- Yrittäjiä on tuettava ympäristölle haitallisista elinkeinoista luopumisessa.

3 YMPÄRISTÖ KAIKILLE, EI HARVOILLE

Aikamme tärkein kysymys on se, miten onnistumme hillitsemään ihmisen aiheuttamista kasvihuonepäästöistä johtuvaa katastrofaalista ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden katoa. On kysyttävä, mihin meillä on ympäristönäkökulmasta varaa sen sijaan, että mietimme ainoastaan, mihin rahat riittävät. Meidän on laskettava ympäristöllistä kestävyysvajetta ja rakennettava tämän sukupolven aikana kestävä yhteiskunnan malli, sillä seuraavat eivät enää ehdi sitä tehdä. Ilmasto- ja ympäristöpolitiikan on lävistettävä kaikki päätöksenteko.

Luonnon monimuotoisuus heikenee radikaalisti ja sitä myötä ovat häviämässä paitsi ekosysteemit, myös eliölajit. Suurin uhka luonnon monimuotoisuudelle on elinympäristöjen tuhoutuminen. Vaikka riittävien luontoalueiden suojeleminen ja jättäminen rakentamisen ja ympäristöä muuttavan hyödyntämisen ulkopuolelle on välttämätöntä, tulee myös aineelliseen talouteen kohdistaa systemisiä kestävyysmuutoksia. Keskeisimpiä ovat muutokset ruokajärjestelmässä, energiajärjestelmässä, rakentamisessa ja liikennejärjestelmässä. Kierto-talouden syvälinen ja laaja-alainen soveltaminen voi osaltaan tukea luonnon monimuotoisuutta.

Ilmastokriisin haitalliset terveysvaikutukset ovat tuntevia ja jatkuvasti tapahtuvia. Suomessa suorat terveysvaikutukset syntyvät ilmaston lämpötilan noususta, äärimmäisten sääilmiöiden lisääntymisestä ja negatiivisista mielenterveysvaikutuksista. Epäsuorat vaikutukset tulevat etenkin muutoksista muualla maailmassa. Seuraamuksiin kuuluvat ruokahuollon vaikeutuminen, pakolaisuuden lisääntyminen ja konfliktien heijastevaikutukset. Tärkeänä syynä ongelmiin on viljelykelpoisen maa-alan väheneminen ja vesipula. Näitä synnyttävät kuivuus, rajuilmat ja merenpinnan noususta johtuva maa-alueiden menetys ja tulvat. Vuoristojäätiköiden sulaminen huonontaa vesitilannetta ja manner- sekä merijään sulaminen nostavat merenpintaa.

Ilmastonmuutoksen hillitsemisellä on useita positiivisia vaikutuksia. Fossiilisista polttoaineiden luopuminen vähentää hengitys- ja sydänsairauksia. Kasvispainotteinen ruoka ja omalla lihasvoimalla liikkuminen estävät ilmastonmuutosta ja ovat lisäksi terveyden edistämisen keskiössä. Autoliikenteen vähentäminen vähentää pienhiukkasten määrää ja onnettomuuksia ja lisää omalla lihasvoimalla liikkumista. Uusilla rakennustekniikoilla voidaan vähentää ilmastokuormitusta ja mahdollisesti sisäilmaongelmia.

Vasemmistoliiton lähtökohta on energiaoikeudenmukaisuus: irtaantumisen fossiilisista polttoaineista tulee tapahtua niin, ettei siitä aiheudu kohtuuttomia kustannuksia pieni- ja keskituloisille eivätkä tuloerot kasva. Tähän meitä ajavat ilmastonmuutokseen liittyvien syiden lisäksi myös geopolitiikka ja huoltovarmuus, eli itsenäisyys fossiilisilla polttoaineilla politiikkaa tekevästä Venäjältä sekä pyrkimys energiaitsenäistä Suomea kohti.

3.1 REILU SIIRTYMÄ - TALOUS JA TEOLLISUUS

Suomessa, Euroopassa ja muualla maailmassa on otettu askelia ekologisen jälleenrakennuksen suuntaan. Toimet ovat vielä riittämättömiä vastaamaan ilmastokatastrofiin. On jatkettava reilun siirtymän ohjelmaa kohti ilmastoviisasta ja ympäristökestävää taloutta. Työllisyys ja hyvinvointi on turvattava ja eriarvoisuutta kavennettava myös muuttuvassa taloudessa.

Reilua siirtymää on edistettävä kaikilla aloilla. Maatalous on Suomelle korvaamattoman tärkeä. Maatalousyritykset tukevat huoltovarmuutta, työllisyyttä ja koko elintarvikeketjua. Vasemmistoliitto tukee viljelijöitä rakentamaan ekologisesti kestävästä kotimaisesta maataloudesta ja ruuantuotannosta, joka on myös tuottajille taloudellisesti kannattavaa. Teollisuuden reilu vihreä siirtymä tarkoittaa suunnitelmallista siirtymistä pois kestävästä teollisuuden tuotantotavoista.

Siirtymän reiluus tarkoittaa, että se toteutetaan sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Siirtymä edellyttää suuria investointeja uuteen tuotantoteknologiaan ja tutkimukseen, mikä mahdollistaa uusien työpaikkojen syntymisen. Työntekijöiden toimeentulo, uudet työpaikat ja mahdollinen jatko- ja uudelleen koulutus on taattava. Fossiilisen energian kallistuminen on kompensoitava pienituloisille. Kohutuuhintaisten kestävien vaihtoehtojen takaamiseksi uusiutuvan energian ja kestävästä infrastruktuurin ylösajo on tehtävä nopeasti ja sitä on tuettava riittävästi julkisilla investoinneilla.

Verotuksen keinoin on nykyistä tehokkaammin tuettava esimerkiksi kestävästä rakennemuutosta ja siirtymää kohti energiatehokasta, älykästä ja uusiutuviin lähteisiin perustuvaa energia- ja tuotantojärjestelmää. Valtion talouden ja toiminnan suunnittelua ohjaavaksi reunaehdoksi on eurojen rinnalle nostettava päästöt ja päästö- sekä luontobudjetit. Verotuksen ohjaavaksi periaatteeksi on eriarvoisuuden torjunnan rinnalle nostettava ympäristöohjaus. Saastuttajan ja ympäristöhaittojen aiheuttajan on maksettava, ja ympäristökestävästä valinnoista on tehtävä taloudellisesti kannattavia vaihtoehtoja.

Vihreän siirtymän toteuttaminen voi lisätä teollisuuden osuutta Suomen toimialarakenteesta. Investoinnit kestävästä teollisuudesta ja sitä edistävään koulutukseen ja tutkimukseen synnyttävät paljon uutta työtä. Lisäksi Suomella on korkean osaamisen ja korkean teknologian maana hyvät edellytykset toimia edelläkävijänä teollisuuden uusien ratkaisujen kehittämisessä. Uusien ratkaisujen kehittäminen kasvattaa myös osaamista, jolla on oma vientipotentiaalinsa. Teollisuuden osaamisen ja palvelujen osuutta viennistä voidaan entisestään kasvattaa.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Suomessa ja Euroopassa on jatkettava ekologista jälleenrakennusta yhteiskunnan kokonaisvaltaiseksi muuttamiseksi ympäristökestäväällä, sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla.
- On tuettava kestävästä teollisuustyöpaikkojen syntymistä Suomeen. Valtion on osallistuttava investoinnein vihreään siirtymään ja ylläpidettävä omaa yritystoimintaa hyödyttäen sekä suomalaista vientiteollisuutta että kansantaloutta yleisesti.

- Hyödykkeiden korjauspalveluiden arvonlisäveroa on alennettava tavaroiden käyttöön pidentämiseksi ja kertakäyttökulttuurista pois siirtymiseksi.
- Autokannan muuttumiseen tähtäävien määräaikaisten tukien, kuten romutuspalkkion tai konversiotuen, on määräydyttävä tulojen perusteella. Tämä mahdollistuu uuden tulorekisterin myötä. Muutos kohdentaisi tuet oikeudenmukaisesti ja vaikuttavasti.
- On määriteltävä vuosittaiset päästö- ja luonnonvarabudjetit eri hallinnon, yhteiskunnan ja talouden osa-alueille, joita ei voi ylittää. Kaikissa julkisissa hankinnoissa on minimoitava päästö- ja luontovaikutukset.
- On luotava tulonjakomekanismi kerättyjen ympäristöverojen palauttamiseksi ihmisille alue- ja sosiaalipoliittisin perustein.
- Eläkerahastot on veloitettava vähentämään hiiliriskiään raportoimalla fossiilisijoituksistaan ja vähentämällä niitä.
- Maataloustukien maksatuksen viivästykset on korjattava ja tuet on suunnattava aktiiviviljelijöille. Lisäksi tukien maksuun ja valvontaan liittyvää liiallista byrokratiaa on kevennettävä. Maataloustukia pitää kehittää tukemaan paremmin maatalouden reilua siirtymää.
- Maatilojen pienenergia- ja kiertotaloushankkeita on tuettava omavaraisuuden parantamiseksi. Tulee luoda kannustimia puskuriviyöhykkeiden tekemiseen lantojen valuma-alueelle.
- On perustettava vihreän siirtymän ylivaalikautinen suunnitteluyksikkö valtioneuvoston kanslian yhteyteen.

3.2 ENERGIANTUOTANTO JA LIIKENNE

Energiaverotus on murroksessa. Kun fossiilisten polttoaineiden käyttö vähenee, tulot niiden verotuksesta laskevat. Pienituloiset kotitaloudet käyttävät suhteessa suuremman osan tuloistaan elämän perustarpeisiin, kuten ruokaan ja energiaan. Lisäksi energian verotus siirtyy aina lopulta kuluttajahintoihin. Näistä syistä energian verottaminen sattuu pienituloisiin suhteessa kovemmin.

Energiantuotanto ja fossiilisten polttoaineiden käyttö aiheuttavat valtaosan globaaleista päästöistä. Fossiiliseen kaasuun liittyy myös voimakkaita geopoliittisia ulottuvuuksia. Meidän on päästävä irti riippuvuudesta autoritääristen hallintojen energiatoimituksiin. Suomen on investoitava erityisesti tuuli-, aurinko- ja geotermiseen voimaan. Liikenteen ja asumisen päästöjä on vähennettävä korvaamalla fossiiliset polttoaineet muilla käyttövoimilla. Bioetanoli- ja biokaasukonvertoinnin tukeminen on järkevä ja kustannustehokas tapa tukea pienituloisia ilmastotyössä.

Ydinenergian haasteet ovat yhteiskunnallisia sekä ekologisia. Suuret infrastruktuurihankkeet, kuten suuret perinteiset ydinvoimalat, herättävät geopoliittisia intressejä. Emme voi korvata kytköksiämme venäläiseen fossiilienergiaan kytköksillä venäläisvalmisteiseen ydinvoimaan. Pienydinreaktorit ovat nouseva uusi energiantuotantomuoto, jonka nykytilanne vastaa tuulivoiman ja aurinkoenergian tilannetta 2000-luvun alussa. On tärkeää löytää mahdollisimman kestävä ja turvalliset ratkaisut uraanin tuotannolle sekä ydinjätteen

loppusijoittamiselle.

Joukkoliikenteen saatavuutta on lisättävä. Keinoja tähän ovat vuorotarjonnan parantaminen, lipunhintojen kohtuullistaminen, lippujärjestelmien yhteensovittaminen, liityntäpysäköinnin kehittäminen, joukkoliikenteen vaihtopaikkojen ja raiteiden lisääminen sekä ruuhkien purkaminen.

Raideliikenteeseen on panostettava myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella ja poikittaisraideliikennettä on kehitettävä edelleen. Syöttöliikenteen, kuten taajama-alueen ulkopuolelta tulevan linja-autoliikenteen on oltava joustavaa. Kuntia on kannustettava raideliikenteen hyödyntämiseen. On huomioitava, että samat liikenne ratkaisut eivät toimi kaikkialla maassa. Henkilöautoja tarvitaan myös tulevaisuudessa erityisesti haja-asutusalueilla. Henkilöautojen päästöjä voidaan leikata muun muassa sähkö-, -kaasu, -vety ja yhteiskäyttöautoilua tukemalla.

Lentoliikenteen kasvu on saatava taittumaan. Lentoliikenne on aliverotettua suhteessa muuhun liikenteeseen. Lentoliikenteen säätelyn on oltava kaiken ilmastopolitiikan tavoin kansainvälistä, mutta myös EU:n laajuista ja kansallista.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Suomen ja muiden pohjoismaiden välisiä sähkön siirtoyhteyksiä on vahvistettava. Rakennusvaiheessa alueita lunastaessa on huolehdittava oikeudenmukaisista korvauksista maanomistajille.
- Valtion on edelleen lisättävä taloudellisia kannustimia siirtymiselle pois talokohtaisista fossiilisia polttoaineita tai suoraa sähkölämmitystä käytävistä lämmitysjärjestelmistä, esimerkiksi tukemalla rahallisesti lämmitysmuodon vaihtamista maalämpöön tai ilmalämpöpumppeihin.
- Fossiilisen öljyn käytöstä kaukolämmön tuotannossa on luovuttava nopealla aikataululla. Fossiilisia polttoaineita ei pidä korvata biomassan kestävämmällä käytöllä.
- On asteittain luovuttava fossiilisen kaasun käytöstä energiantuotannossa ja vedyn tuotannossa. Venäläisen kaasun tuonnista ja käytöstä on luovuttava mahdollisimman nopeasti.
- Lentoliikenteen päästöjä on vähennettävä saastuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti. Lentoliikennealalta on edellytettävä tiekarttaa näiden päästövähennysten saavuttamiseksi.
- On otettava käyttöön kerosiinivero ja lentovero mahdollisuuksien mukaan EU:n laajuisena tai kansallisella tasolla.
- Joukkoliikennetukea on lisättävä. Kevyen liikenteen tuki on ulotettava kantakaupunkien ulkopuolelle. Lippujen hintoja on kohtuullistettava ja pitkällä aikavälillä on siirryttävä maksuttomaan julkiseen lähiseudun joukkoliikenteeseen.
- Polttoaineiden hinnan nousua on kompensoitava suoraan ihmisille.
- Pienydinreaktoreiden käyttämistä vähäpäästöisen energian tuotantoon Suomessa on selvitettävä, sillä edellytyksellä että pienreaktorihankkeet täyttävät kaikki turvallisuusvaatimukset, uraanin tuotanto ja ydinjätteen loppusijoitus ratkaistaan kestävästi ja laitostoimittajat ovat demokraat-

tisista maista.

- Sähkö- ja kaasuautojen lataus- ja tankkausverkoston rakentumista on tuettava koko maahan.
- Kaupunkialueilla on investoitava pyöräilyä edistäviin väyliin. Samoin kaupunkipyöräjärjestelmiä, ajonopeuksien laskemista kantakaupungeissa ja kävelykeskustoja on edistettävä.
- Junamatkailusta on tehtävä taloudellisesti mahdollista kaikille laskeamalla lippujen hintoja.
- Joukkoliikenteen liityntäpysäköintiä on lisättävä ja parannettava.
- Raideliikenteen investointien on jatkuttava. Junamatkustamisen kehittämiseen on edelleen ohjattava rahaa ja laajennettava lähijunaliikenteen verkostoja.
- On luovuttava turpeen poltosta. Sodat ja geopolitiittiset jännitteet eivät saa olla tekosyy ilmastotoimista luopumiselle. Turpeen sijaan on panostettava voimallisesti uusiutuvaan, polttoon perustumattomaan energiaan. Kasvuturpeen käytöstä on luovuttava asteittain.
- On luovuttava avohakkuista ja pyrittävä yleisesti jatkuvapeitteiseen metsänkasvatukseen.
- Taloyhtiöiden yhteiskäyttötavaroita ja -kulkuvälineitä on lisättävä. Yhteiskäyttötavaroille tulee luoda konkreettinen kannustinjärjestelmä, kuten alv-vapaus.
- Energiankulutuksen kasvu on taitettava. Vähäpäästöinenkin energia tuottaa päästö-, luonto- ja luonnonvarajalanjäljen.

3.3 YMPÄRISTÖ JA LUONNON MONIMUOTOISUUS

Metsät, maatalousmaa ja suot näyttävät erittäin tärkeää roolia ilmastokriisin vastaisessa taistelussa. Hiilivarastojen varjeleminen turvaa maapallon kyvyn sitoa hiiltä ilmakehästä hilliten tuhoisaa ilmastomuutosta. Ilmaston lisäksi suomalaisella luonnolla on suuri merkitys niin taloudelle kuin luonnon monimuotoisuudelle. Suomen tulee ottaa vastuu oman alueensa luontotyyppien monimuotoisuuden säilymisestä. Jokaiselle luontotyyppille, kuten metsille, soille, vesistöille ja perinnebiotoopeille tulee luoda tutkimustietoon pohjautuen sellainen monimuotoisuuden tavoitetaso, joka turvaa lajiston ja ekosysteemien elinvoiman.”

Vanhat metsät on jätettävä hakkuiden ulkopuolelle ja metsäteollisuuden jalostusarvoa sekä puun käyttötapoja on kehitettävä kestäväällä tavalla. Hakkuiden määrän tulee olla ilmaston sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta kestävä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kestävä metsien käytön taso sekä metsien uudistamis- ja hoitomenetelmät tulee määritellä parhaan saatavilla olevan tieteellisen asiantuntemuksen perusteella siten, että ne tukevat biodiversiteetin säilyttämistä ja edistämistä, kasvavia hiilivarastoja ja -nie-luja sekä hyvää taloudellista tulosta. Lisääntyvä puunkäytön paine ei saa johtaa lisääntyviin hakkuisiin, vaan hakkuutasoa on kohtuullistettava nielun kasvun mahdollistamiseksi.

Epäonnistuneita metsäojituksia purkamalla ja soiden ennallistamista lisäämällä voidaan useimmissa tapauksissa ja pitkällä aikavälillä vaikuttaa

myönteisesti maaperän ilmastopäästöihin sekä turvemaiden vesistö päästöihin. Puuntuottoon käytettävillä soilla pohjaveden pinta tulisi pitää mahdollisimman muuttumattomana. Tätä voidaan edistää peitteisellä metsänhoidolla sekä ojien perkauksen ja täydennysojituksen välttämällä. Turvemaiden sijaitsevat pelot tuottavat yli puolet Suomen maatalouden ilmastopäästöistä. Aktiivisen ruuantuotannon ulkopuolella olevat turvepellot tulee ennallistaa kosteikoiksi tai metsittää.

Vähäpäästöisen energiantuotannon rakentaminen vaatii massiivisia määriä kaivannaisia. Se vaatii kaivannaisia nyt ja vielä useita vuosikymmeniä tulevaisuuteenkin. Kaivostoimintaa koskevien lakien ja viranomaisvaatimusten on taatava, että kaivostoiminnan ympäristövaikutukset rajautuvat pienelle alueelle ja että kyseisestä kaivostoiminnasta hyötyvät tahot myös kustantavat kaivostoiminnan haittojen kompensoinnin toiminnan aikana ja alueen ennallistamisen.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Kaivosalaa on säädeltävä niin, että kaivosten paikallinen demokraattinen päätöksenteko näkyy vahvemmin perustamispäätösten yhteydessä, yhteiskunta saa yritysten voitoista reilun korvauksen ja ympäristönäkökulmat huomioidaan nykyistä paremmin.
- Kaivospaikkakuntien tulee saada kaivosten verotuksen kautta reilu kompensointi kaivoksen avaamisesta aiheutuviin infrastruktuurin rakennuskustannuksiin sekä muiden palveluiden tuottamiseen. Yksityisiltä maanomistajilta kaivospiirin alueiksi otetuista maista perittävä kiinteistövero tulee siirtää kaivosten maksettavaksi.
- Metsiensuojelun rahoitus on turvattava. Alueilla, missä luonnontilaisen kaltaisia metsiä on vähän suojeltavaksi, täytyy tällaisia luoda hyödynnäen rakenteellisesti ja kasvupaikkajakauman suhteen arvokkaimpia metsiä, kestävän suojelutavoitteen saavuttamiseksi. Metsänomistajille on luotava hiilen sidonnan tuki.
- Maanmuokkaukset on minimoitava, koska ne lisäävät maalähtöisiä hiilipäästöjä. Maata on muokattava sellaisissa tilanteissa, missä se turvaa metsän riittävän uudistumisen, mutta mahdollisimman kevyesti.
- Metsien suojeleminen Etelä-Suomessa on nostettava ja tarjottava riittävä rahoitus suojeltavien alueiden ennallistamiseen kohteissa, joissa tälle on tarvetta.
- Erityyppisten luonnonsuojelualueiden pinta-alaa, kattavuutta ja verkostomaisuutta tulee kasvattaa.
- Metsähallituksen hakkuutavoitteille on asetettava pysyvä katto ja rajattava hakkuukohteita tarkemmin niin, että hakkuiden ulkopuolelle tulisi jättää luonnontilaiset, uhanalaisiin luontotyyppisiin lukeutuvat metsät sekä virkistyskäyttöön tarkoitetut metsät, kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet ja saamelaisalueella poronhoitoon negatiivisesti vaikuttavat hakkuut.
- Soiden ennallistamiseen varattuja määrärahoja on lisättävä ja kehitettävä kemera-tukea epäonnistuneiden metsäojitusten purkamiseen.

- Puupohjaisen biopolttoaineen kestävyys on varmistettava. Esimerkiksi kannot ja puiden vihreät osat tulee jättää metsään.
- On perustettava uusia kansallispuistoja ja tuettava kaupunkeja viheralueiden monimuotoisuuden lisäämisessä. Ympäristöhallinnon toimintaedellytykset ja resurssit on turvattava.
- Vesi on kaikkien ihmisten perustarve. On turvattava vahvalla lainsäädännöllä se, ettei vesihuoltoa alisteta voitontavoittelulle.

3.4 ELÄINPOLITIikka

Eläimet ovat tuntevia ja kokevia olentoja, joilla on itseisarvo. Lainsäädännön ja yhteiskunnallisen päätöksenteon perustana on kaikkien eläimen itseisarvo, joka on riippumaton eläimen taloudellisesta tai muusta arvosta ihmiselle. Eläintä ei lainsäädännössä tule rinnastaa esineeseen tai omaisuuteen.

Eläimiä koskeva lainsäädäntö ei turvaa eläinten hyvinvointia maito-, liha-, ja broileritiloilla, turkistarhoilla tai kananmunatuotannossa. Eläinten teho- tuotanto aiheuttaa turhaa kärsimystä eläimille. Nykyinen eläimiä koskeva lainsäädäntö sallii edelleen eläimen pitämisen kytkettynä tai häkissä. Eläimet eivät pysty toteuttamaan itseään heille luonnollisella tavalla ja myös osa hoitotoimenpiteistä tuottaa eläimille tarpeetonta kipua. Keskeisin toimenpide eläinten hyvinvoinnin toteutumiselle on eläinmäärien vähentäminen sekä kasviperäiseen ruoantuotantoon siirtymisen tukeminen maataloustukia kohdentamalla.

Luonnonvaraisille villieläimille on taattava mahdollisuus elää lajille ominaista elämää osana ekosysteemiä. Jokaisella lajilla on oma paikkansa ja merkityksensä. Kaikkia luonnonvaraisia eläimiä on kohdeltava elämää kunnioittavasti ja siten, että millekään lajille ei tuoteta tarpeetonta kärsimystä. Luonnonvarais- ten eläinten suurin hyvinvointia uhkaavat tekijät ovat elintilan kaventuminen, rakentaminen sekä salametsästys. Vasemmistoliiton tavoitteena on eläimen ja ihmisen rauhanomainen rinnakkaiselo ja riskien ennaltaehkäisy. Suomessa erityistä huolta aiheuttaa susi. Myös sudelle on annettava mahdollisuus lajille ominaiseen elämään.

Eläinten kaltoinkohtelu eläintiloilla ja turkistarhoilla sekä luonnonvarais- ten villieläinten salametsästys osoittavat, että eläinten hyvinvoinnin valvonta on riittämätöntä. Eläimille on taattava hyvä elämä, jossa oikeus käyttäytyä lajille ominaisella tavalla toteutuu. Ilman riittäviä resursseja ja osaamista tätä ei voida turvata viranomaistyönä. Vasemmistoliiton tavoite on turvata ja vakauttaa eläinten hyvinvointi osaksi oikeudenmukaista yhteiskuntaa.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Turkistarhaus on kiellettävä niin Suomessa kuin Euroopassa. Turkistarhaajien siirtymistä muille elinkeinon aloille on tuettava.
- Eläinsuojeluasiamiehen ja eläinpoliisin virat on saatava lakisääteisiksi. Poliisin, tuomioistuinten jäsenten, erävalvonnan ja rajavartioston koulutuksessa on lisättävä eläinsuojeluun liittyviä opintoja.
- Eläinsuojelulakia on edelleen kehitettävä eläimen itseisarvo tunnistaen sekä siten, että liikkumista estävät rakenteet kuten porsitushäkit ja par-

sinavetat kielletään siirtymäajan jälkeen.

- On siirryttävä pois jalostuksen muodoista, jotka tuottavat kärsiviä ja rakennevioista kärsiviä eläinyksilöitä.
- Julkisissa hankinnoissa on painotettava kasvispohjaista ruokaa.
- Trofeiden eli metsästysmuistojen maahantuonti on kiellettävä osana luonnonsuojelulakia eläinlajien, erityisesti petoeläinten häviämisen ehkäisemiseksi.
- Eläinkokeiden vaihtoehtomenetelmien tutkimukseen ja kehittämiseen on taattava riittävät resurssit. Tavoitteena on mahdollisimman nopea eläinkokeista luopuminen.
- Eläintarhojen on keskityttävä eläin- ja luonnonsuojelukasvatukseen ja pitää vain uhanalaisia eläimiä. Eläinten käyttö sirkuksissa on kiellettävä.
- Eläimen hyvinvoinnille haitallinen jalostustoiminta on kiellettävä.
- Vastuu metsästys- ja kalastusasioiden hallinnoinnista on siirrettävä maa- ja metsätalousministeriöltä ympäristöministeriölle. Salametsästyksen kaltaiseen piilorikollisuuteen pitää puuttua valvontaa tehostamalla.
- Pienpetoraudat on kiellettävä lailla koko maassa.
- Erittäin uhanalaista Suomen susikantaa on suojeltava. Susihaittojen torjumiseksi on käytettävä ensisijaisesti muita keinoja kuin metsästystä.

4 YHTEISKUNTA KAIKILLE, EI HARVOILLE

Yhteiskunnan tukea ja apua tarvitaan yleensä eniten lapsuudessa ja vanhuudessa. Jokaiselle ihmiselle tulee turvata inhimillinen ja turvallinen lapsuus ja vanhuus. Jokaisella ihmisellä on oltava oikeus ja mahdollisuus ikääntyä ilman pelkoa yksinäisyydestä ja pärjäämisen tai huolenpidon puutteesta.

Alkuvuodesta 2020 alkaen kaikkialla maailmassa levinnyt koronapandemia on lisännyt ihmisten pahoinvointia. Koronapandemian aiheuttama hoito-, hoiva- ja palveluvelka sekä oppimisvaje on purettava. On parannettava sivistys-, sosiaali-, terveys- ja pelastusalojen ammattilaisten työoloja, -ehtoja ja palkkausta sekä myös lisättävä koulutusmääriä ja työntekijöiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan työhönsä. Jokaisella työntekijällä on hyvät ja reilut työolot ja elämiseen riittävä palkka.

Palvelujärjestelmämme on viime vuosikymmeninä eriarvoistunut yhteiskunnan turvaverkkojen ja julkisten palveluiden heikennysten, leikkausten sekä yksityistämisten seurauksena. Eriarvoisuuden kasvu näkyy ongelmien kasautumisena ja köyhyyden ja sosiaalisten ongelmien ylisukupolvisuutena. Eriarvoistuminen näkyy Suomessa myös poikkeuksellisen suurina terveyseroina. Pienituloiset sairastavat enemmän ja jonottavat kohtuuttomia aikoja saadakseen palvelua. Varakkaat käyttävät verovaroin tuettuja yksityisiä palveluja, sairastavat vähemmän ja elävät pidempään.

Voitontavoittelu ei sovi hyvinvointipalveluihin. Kuntien ja hyvinvointialueiden onkin syytä tuottaa palvelunsa pääasiassa itse tai yhdessä voittoa tavoittelemattomien tahojen, kuten järjestöjen kanssa. Hyvinvointivaltion on pidettävä

huolta ihmisestä kaikissa elämänvaiheissa. Sen on turvattava jokaiselle, myös vammaiselle, pitkäaikaissairaalle, ikäihmiselle tai mielenterveysongelmista kärsiville tai päihteiden käyttäjille, ihmiselle oikeus elää hyvää elämää. On parannettava yhteiskunnan esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Julkisten toimijoiden tulee viestinnässään käyttää selkeää kieltä. Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen palveluita koskevassa päätöksenteossa luo päättäjille ja viranomaisille suoran väylän huomioida loppukäyttäjien asema.

Vasemmistoliiton perusarvoja voidaan edistää vain demokratiassa, jossa jokainen ihminen on poliittiseen toimintaan oikeutettu kansalainen. Demokratia ja oikeusvaltio ovat sivistyneelle yhteiskunnalle välttämättömiä. Kaiken julkisen vallankäytön on perustuttava lakeihin, joiden säätämiseen kaikki kansalaiset pääsevät vaikuttamaan. Perus- ja ihmisoikeuksista on pidettävä kiinni myös ja erityisesti vaikeina aikoina, kun väkivaltaiset konfliktit tai maailmanlaajuiset pandemiat ravistelevat turvallisuudentunnettamme. Rasismi on Suomessa sitkeä ja laajamittainen ongelma, jonka kitkemiseksi on toimittava määrätietoisesti yhteiskunnan kaikilla tasoilla.

Vasemmistolaisen koulutuspolitiikan ytimessä on tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus. Kestävän ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentamisessa koulutuksella ja tieteellä on merkittävä rooli. On tärkeää, että jokaisella on yhtäläiset mahdollisuudet kasvuun ja oppimiseen kaikissa elämänkaaren vaiheissa. Samoin taidetta ja kulttuuria on vaalittava moninaisena ja sen tulee olla kaikkien saatavilla. Suomessa on sisällöllisesti ja laadullisesti rikasta ja elinvoimaista taidetta, joka ei pysy elävänä ilman julkista tukea.

4.1 SOSIAALI- JA TERVEYSPOLITIikka

Vasemmistoliiton tavoitteena on sekä koko väestön hyvinvoinnin ja terveyden paraneminen että hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen. Terveyden edistäminen on myös keino hillitä terveydenhuollon tulevaisuuden kustannuksia vähentämällä sairauksia. Laadukas julkinen terveydenhuolto lisää väestön terveystietoutta, hoitaa sairauksia ja järjestää kuntoutusta. Sosiaalipalveluissa ratkotaan arjen haasteita, tuetaan taloudellisesti, etsitään sopivaa asumismuotoa ja kuljetaan rinnalla vaikeiden elämänvaiheiden läpi. Sosiaaliturva antaa aineellista tukea sitä tarvitseville. Hyötyliikuntaa voi edistää maankäyttö- ja liikennesuunnittelulla sekä eri liikkumistapojen verotuksella. Ravitsemus on tärkeä osa monien sairauksien ehkäisyä ja lisäksi kestävä ruokavalio turvaa ravinnon riittämisen kaikille. Tavoitteenamme on taloudellisin keinoin edistää terveellistä ja kestävä ruokavaliota. Tupakan ja alkoholin käyttöä on säädelty verotuksella ja saatavuuden rajoituksella. Terveydelle haitallinen mainonta ja markkinointi on yleistä ja vaikuttavaa esimerkiksi ruoan ja ajankäyttöön liittyen.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden jakautuminen yhä heikommin rahoitettuihin julkisiin palveluihin ja hyväosaisten käyttämiin yksityisiin palveluihin on pysäytettävä ja kehitys käännettävä toiseen suuntaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannon yksityistäminen ja yhtiöittäminen on keskeytettävä ja julkista palvelujärjestelmää vahvistettava ja resursoitava nykyistä paremmin. Julkisin varoin tuotetuilla yksityisillä sosiaali- ja terveyspalveluilla ei pidä tavoitella taloudellista voittoa. Palvelutarpeen arviointiin pääsyn, hoitoon pääsyn ja hoidon jatkuvuuden takuita tulee laajentaa, vahvistaa ja määräraajoja lyhentää. Tässä tulee edetä niin fyysisen kuin mielenterveyden sekä

sosiaalipalveluiden osalta. Takuiden tulee taata palveluja tarvitsevan oikeudet tarvitsemiinsa palveluihin ja hyvinvointialueiden rahoituksen palvelujen tarjontaan.

Palvelujärjestelmän lähtökohtana on oltava hyvinvoinnin edistäminen ongelmia, haittoja ja sairauksia ehkäisemällä, asiakaslähtöisesti, yhdenvertaisesti ja ihmisten voimavaroja tukien. Sosiaali- ja terveystalouden on pyrittävä kohtaamaan ja auttamaan ihmistä kokonaisvaltaisesti ja tarvittaessa moniammatillisesti. Palvelujärjestelmän on tuettava ihmistä eri elämäntilanteissa, eivätkä asiakasmaksut tai byrokratia saa muodostua esteeksi hoidon ja tuen hakemiselle.

Oikeus arvokkaaseen vanhuuteen kuuluu jokaiselle ikäihmiselle. Suomen on varauduttava kasvavaan hoivatarpeeseen huolehtimalla vanhustalouden riittävästä resursseista ja valvonnasta. On ylläpidettävä ja perustettava ikäihmisten terveyttä ja hyvinvointia tukevia seniorineuvoloita. Yhteiskunnan on myös tuettava hoivapalveluiden kehittymistä ja uudistumista. Vanhustalouden ja koko sosiaali- ja terveydenhuollon osaavien ja ammattitaitoisten työntekijöiden saatavuutta ja arvostusta on parannettava kehittämällä hoito- ja hoivatyön palkkausta ja työolosuhteita. Sosiaali-, terveys- ja pelastusaloilla tulee suosia vakituisia työsuhteita, ei nollatunti- tai runkosopimuksia.

Päihdepolitiikan lähtökohtana tulee olla päihdehaittojen vähentäminen, käyttäjiin kohdistuvan leiman poistaminen ja hoitoon hakeutumisen kynnyksen madaltaminen. Alkoholihaitat ovat mittavia inhimillisesti yksilön ja perheiden kannalta sekä kansanterveydellisesti ja kansantaloudellisesti. Hyvinvointialueiden tulee resursoida päihdepalvelut vastaamaan alueen todellista tarvetta ja palvelut tulee räätälöidä tarpeen mukaan. Ihmisiä ei saa pompottaa luukulta toiselle, eikä mielenterveysongelma voi olla este päihdepalveluiden saatavuuteen tai toisin päin. Etuushakujen yhteydessä tulee varmistaa, ettei sosiaalipalveluiden byrokratia estä ihmistä hakeutumasta hoitoon, eikä se syrji päihdeiden käyttäjiä.

Tällä hetkellä mielenterveyspalvelut ovat painottuneet erikoissairaanhoidon, ja tarpeenmukaista ja oikea-aikaista apua on vaikeaa ja hidasta saada. Perusterveydenhuollon mielenterveyspalveluita on vahvistettava hoidon saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi. Myös hoitopolkuja ja hoitoon pääsyä on sujuvoitettava niin, että mielenterveyden oireita kokeva ihminen saa apua. Vasemmisto ajaa matalan kynnyksen psykososiaalisten palveluiden ja terapioiden saatavuuden parantamista. Psykoterapiaan pääsy ei saa olla kiinni tulotilasta, iästä tai työmarkkina-asemasta. Matalan kynnyksen palvelujen lisäksi vakavia ja pitkäaikaisia mielenterveysongelmia sairastavilla täytyy olla tarvittavasta pitkäkestoisesta ja pysyvästä hoidosta sekä kuntoutumisesta ja pärjäämistä tukevat asumispalvelut. Akuuttiosastoilla tulee olla riittävästi paikkoja, jotta kaikkien oikeus laadukkaaseen hoitoon pystytään turvaamaan eikä kenenkään tarvitse nukkua lattialla.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- On varmistettava että sosiaali- ja terveyspalveluiden hoitotakuu toteutuu. Kiireetöntä perustason apua ja tukea tulee saada viikon sisällä siitä, kun avun tai tuen tarve on ilmennyt. Kiireellistä apua ja tukea on saatava välittömästi.
- Julkisesti rahoitettuja sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluita on palautettava julkisesti tuotetuiksi. Ihmisille välttämättömien palveluiden tuottamisen päätarkoitus ei voi olla voitontavoittelu.
- Intiimihygieniatuotteiden – kuten kuukautissuojien, tamponien ja virtsankarkailusuojien – arvonlisävero on laskettava. Pienituloisille on taattava maksuttomat kuukautissuojat ja inkontinenssi - eli virtsankarkailusuojat.
- Huumeiden käytön rangaistavuus on poistettava. Huumeiden käyttöön tulee puuttua sosiaali- ja terveyspolitiikalla, ei tuomioilla. Käytön ja pienen määrän hallussapidon rangaistavuuden poiston jälkeenkin huumausaineiden valmistus, tuonti ja vienti, kuljetus ja myynti olisivat rangaistavia tekoja.
- Huumeiden käytöstä johtuvia tahattomia kuolemia on estettävä helpottamalla korvaushoitoon pääsyä, mahdollistamalla ainetunnistuspalvelu sekä turvallisemman huumeidenkäytön mahdollisuus, esim. käyttöhuoneissa. Lisäksi on selvitettävä yliannostusten vasta-aineena käytettävän naloksonin jakelun mahdollisuutta ja lisättävä kohderyhmälle tiedotusta avun soittamisen esteiden poistamisesta.
- Peliongelmaisille ja muille riippuvuuksista kärsiville sekä heidän läheisilleen on tarjottava asianmukaista hoitoa ja tukea. Kaikille sosiaali- ja terveysalan työntekijöille on tarjottava koulutusta rahapelihaittojen puheeksi ottamisesta ja hoitoonohjauksesta. Pelikoneet on siirrettävä pelihalleihin.
- On alennettava sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden asiakasmaksuja ja luovuttava terveyskeskusmaksujen perimisestä. Korkeat asiakasmaksut ovat tällä hetkellä todellinen este tai hidaste pienituloisten avun ja tuen piirin hakeutumiselle. Maksut eivät saa päätyä perintään.
- Terveydelle haitallisten tuotteiden haittoihin on puututtava verotuksella ja mainonnan rajoituksilla. Tavoitteena on edistää terveellistä ja kestävää ruokavaliota taloudellisin ja muin keinoin. Terveellisen ruuan ja kestävien liikkumistapojen on oltava myös edullisimpia.
- Sosiaali- ja terveyskeskusten kehittämisprojektin pohjalta tulee vakiinnuttaa lakisääteinen omalääkäri- ja omahoitaja- sekä omasosiaaliryöntekijäturva kaikille ja ensi vaiheessa kaikille pitempiaikaisesti terveys- ja sosiaalipalveluja tarvitseville.
- Vanhusten ja vammaisten kotihoidon ja avokuntoutuksen saatavuuden ja laadun nostaminen lakisääteisesti pohjoismaiselle tasolle turvataan lakimuutosten lisäksi lisärahoituksella.
- Vanhus- ja vammaispalveluissa sekä lastensuojelussa on lisättävä valvonnan määrää ja laatua merkittävästi. Viranomaisten tarkastuskäynnit yksiköihin pitää aina voida tehdä ennalta ilmoittamatta. Julkisen sektorin on valvottava niin itse tuotettuja kuin osto- ja palvelusetelipalveluita.

Hyvinvointialueiden ylläpitämien omien toimipaikkojen laadun systemaattiseen kehittämiseen ja omavalvontatyöhön on perustettava hyvinvointiyksiköiden yhteistyöllä laatutyökeskuksia.

- Lasten ja nuorten matalan kynnyksen sosiaali- ja terveyspalvelut on korjattava. Lisätään peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen oppilashuollon ammattilaisten määrää.
- Turvataan korkeakouluopiskelijoiden terveyspalveluiden nostaminen tarvetta vastaavalle tasolle. Opiskelijoiden YTHS-maksut eivät saa mennä ulosottoon.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoimatarve on turvattava kehittämällä työolot ja työehdot sellaiseksi, että koulutetun työvoiman siirtyminen alan ulkopuolisiin töihin kääntyy paluuliikkeeksi alalle. Samalla alan koulutuksen houkuttelevuus kasvaa ja koulutus- ja täydennys- ja uudelleen koulutusmääriä on mahdollista lisätä. Kehittämistyön suunnitteluun otetaan laajasti mukaan alan työntekijöitä.
- Terapian ja matalan kynnyksen psykososiaalisten palveluiden saavuutta julkisessa terveydenhuollossa ja hoitoketjuja on parannettava. Myös päihteiden käyttäjillä täytyy olla yhtäläinen oikeus saada mielen-terveyspalveluita. Kelan tukemaan psykoterapiaan on päästävä myös muilla kriteereillä kuin työ- tai opiskelukyvyn ylläpito tai palauttaminen.
- Psykoterapeuttikoulutus on muutettava maksuttomaksi erikoistumiskoulutukseksi.
- Lääkekorvauksia on korotettava pitkäaikaissairaiden ja paljon lääkkeitä tarvitsevien kustannuksien helpottamiseksi. Lääkkeiden alkuomavastuu on poistettava.
- Paperittomien oikeus välttämättömään hoitoon on turvattava lainsäädännössä.
- Alle 25-vuotiaille on taattava oikeus maksuttomaan ehkäisyyn koko maassa lainsäädännöllä.
- On laadittava itsemurhien ehkäisyohjelma tarpeellisilla resursseilla vahvistettuna, keskittyen erityisesti miesten suurempaan itsemurha-alttiuteen ja alueellisiin eroihin itsemurhissa.
- Synnytysosastot on turvattava kohtuullisen matkan päässä myös harvaan asutuilla alueilla.
- Hyvinvointialueille on annettava verotusoikeus, jota täydennetään alueellisia eroja tasaavalla valtionosuudella. Kuntaverot laskee sote-palveluiden järjestämistä vastaavien ja rahoituksen siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiä on yhdistettävä, varmistetaan tiedon liikkuminen ja lopetetaan rahan haaskaaminen toimimattomiin järjestelmiin. Tietojärjestelmien kehittäminen sekä asukaslähtöisten digitaalisten palvelujen kehittäminen otetaan vahvasti valtion rahoitus-, kehittämis- ja toteutusvastuulle.
- Terveystieteiden monikanavarahoituksen aiheuttama eriarvoisuus on poistettava. Hyvinvointialueiden tarjoamia vastaanottopalveluja ja kuntoutusta esimerkiksi gynekologian, psykiatrian, silmätautien, ortopedian, lastentautien ja geriatrian aloilla on lisättävä, jotta palvelujen käyttö perustuisi tarpeeseen eikä maksukykyyn.

- Työn ja omaishoidon yhdistämistä on helpotettava kasvattamalla omaishoitoa tukevien palveluiden resursseja. Omaishoidon tukea on nostettava sellaiselle tasolle, että omaishoitaja voi elää saamallaan palkkiolla.
- Hoitohenkilökunnan osaamista muistisairauksiin liittyen on lisättävä.
- Palliatiivinen- ja saattohoito jokaisen parantumattomasti sairaan oikeus. Saattohoito-osastoja ja -koteja on perustettava myös muualle kuin isoihin kaupunkeihin.
- Suun terveydenhuolto ja sen asiakasmaksut tulee rinnastaa muuhun terveydenhuoltoon. Suun terveydenhuollon hoitojonot on purettava.
- Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä tulee olla vastuullaan korkeintaan 25 lasta. Hyvinvointialueiden on lisättäviä omia lastensuojeluyksiköitä ja panostettava riittävästi työoloihin ja palkkaukseen, jotta ne saavat rekrytoitua pysyviä työntekijöitä.
- On parannettava tulkkauspalveluita. Sosiaali- ja terveyspalveluihin on palkattava päivystäviä tulkkeja. Etähätäulkkauspalvelu on otettava käyttöön virallisesti.
- Pienyrittäjille ja ammatinharjoittajille on tarjottava nykyistä paremmat mahdollisuudet sote-palveluiden tuottamiseen hankintamenettelyjä kehittämällä, suurten kansainvälisten yritysten paineesta huolimatta.
- On toteutettava lastensuojelulain kokonaisuudistus. Lapsiperhesosiaalityön resurssit on turvattava ja kiinnitettävä huomiota erityisesti mielen-terveys- ja päihdepalvelujen saatavuuteen.

4.2 DEMOKRATIA JA OIKEUSVALTIO

Ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltio ovat suomalaisen yhteiskunnan ja vasemmiston perusarvoja. Hyvinvointivaltion on turvattava jokaisen perus- ja ihmisoikeudet sekä todelliset ja tasa-arvoiset mahdollisuudet niistä nauttimiseen.

Vallankäytön oikeutus tulee kansalta. Kansanvaltaista järjestelmää on jatkuvasti kehitettävä ja luotava uusia osallistumisen muotoja. Osallistumisen mahdollisuudet ja edellytykset on turvattava kaikille. Suomessa tulee edistää toimia, joilla demokraattisessa päätöksenteossa aliedustetut ryhmät tulevat paremmin osallisiksi. Vasemmistoliitto tukee kansalaisaloitteen ja kansanäänestysten kaltaisten suoran demokratian työkalujen kehittämistä edustuksellisen demokratian rinnalle.

Oikeusvaltiossa julkisen vallan käyttö perustuu lakiin, kaikki ovat yhdenvertaisia lain edessä ja yksilöiden ja vähemmistöjen oikeudet turvataan. Oikeusvaltiossa jokaisella on mahdollisuus saada oikeutta. Oikeusvaltiomme vahvuudet, vakaus ja ennustettavuus, tulee turvata myös tulevaisuudessa, ja luottamuksesta oikeusvaltion eri toimijoihin huolehtia. Oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia on puolustettava epädemokraattisilta pyrkimyksiltä.

Vasemmistoliitto edistää ilmastopolitiikkaa valmistelevan kansalaisfoorumin perustamista Suomeen. Kansalaisfoorumin tarkoituksena on mahdollistaa oikeudenmukainen järjestelmämuutos ilmastokriisin estämiseksi. Foorumiin valitaan satunnaisotannalla edustava otos väestöstä. Jäsenten tehtävänä on asiantuntijoiden avustuksella keskustella avoimesti ratkaisuisista ilmastokriisiin

ja laatia aloitteita, suosituksia tai toimenpidelinjauksia.

Turvallisuuden takaaminen on yhteiskunnan tärkeä tehtävä. Poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten toimintakyky on turvattava. Kuitenkin turvallisuus on nähtävä laajemmin kuin vain poliisin ja muiden viranomaisten valtuuksina ja toimintakykenä. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen ja syrjäyttämisen ehkäiseminen ovat keskeisiä tapoja lisätä turvallisuutta. Kansalaisten vapauksia ja perusoikeuksia on vahvistettava ilman kohtuutonta kontrollin ja valvonnan lisäämistä.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamiselinten, kuten vammais- ja vanhusneuvostojen, vaikuttamismahdollisuuksia on parannettava. Vaikuttamiselinten edustajille on myönnettävä läsnäolo- ja puheoikeus kuntien ja hyvinvointialueiden toimielimissä, kuten valtuustoissa ja lautakunnissa.
- Jokaisella on oltava oikeus viedä asiansa oikeuteen varallisuudesta tai taustasta riippumatta. On turvattava oikeudenhoidon resurssit ja lyhennetään oikeudenkäyntien kestoa. On selvitettävä ja otettava käyttöön keinoja kohtuuttomiksi kasvaneiden oikeudenkäyntien hintojen ja kuluriskien pienentämiseksi.
- On perustettava ilmastopolitiikan kansalaisfoorumi valmistelemaan järjestelmämuutoksen mahdollistavia toimenpiteitä päätöksentekijöille valtiollisissa elimissä.
- Äänestysikärajaa on alennettava kunta- ja aluevaaleissa 16 vuoteen. On aikaistettava ja lisättävä yhteiskuntaopin opetusta, jotta kaikki saavat tarvittavat tiedot ja taidot osallistua päätöksentekoon.
- On säädettävä vaalikampanjoille euromääräiset katot tasa-arvoisen ja demokraattisen ehdolle asettumisen sekä edustuksellisen demokratian turvaamiseksi.
- Sitovat kansanäänestykset ja yhdistysten sitovat jäsenäänestykset on kirjattava lakiin suoran demokratian vahvistamiseksi.
- Viharikosten uhrien on saatava oikeutta. Viharikollisuuden tutkintaa on tehostettava turvaamalla riittävät resurssit ja kehittämällä viranomaisten osaamista. Maalittaminen on kriminalisoitava ja rikoslain ajantasaisuutta muiden viharikosten osalta tarkistettava.
- On lisättävä poliisin valtakunnallisia resursseja rikostutkinnan ja partioinnin turvaamiseksi koko maassa.
- Saamelaisen kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon toimintaedellytyksiä ja alkuperäiskansan itsemääräämisoikeuden toteutumista on edistettävä ratifioimalla alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva ILO 169 -sopimus ja varmistamalla saamelaiskäräjälain sopusointu kansainvälisten velvoitteiden kanssa.
- Kielelliset oikeudet on turvattava. On panostettava toisen kotimaisen kielen opetuksen laadun ja opetusmenetelmien parantamiseen Saamelaiskieliä puhuvilla tulee olla oikeus opetukseen ja julkisiin palveluihin äidinkielellään. Palveluiden saatavuutta kaikilla vähemmistökielillä,

mukaan lukien viittomakielillä, on tuettava.

- Karjalan kielen asema on tunnustettava muiden vähemmistökielten rinnalla ja sen asema on turvattava lainsäädännöllä. Lisäksi on käynnistettävä kielenelvytysohjelma.
- Osallistavan budjetoinnin toimintamalleja on edistettävä kaikissa kuntien ja hyvinvointialueiden toimielimissä.
- On kehitettävä kaikille sopiva sähköinen tunnistautumismenetelmä pankkitunnusten vaihtoehtoksi. Näin turvataan tasavertaisesti pääsy palveluihin.
- Lobbauksen on tehtävä läpinäkyväksi kattavalla avoimuusrekisterillä, jonka soveltamisalaa on jatkossa laajennettava eduskunnasta ja valtioneuvostosta myös kuntatasolle. On tiukennettava sääntöksiä sotealueiden kuntien, kuntayhtymien, valtion viranhaltijoiden puolueettomuudesta ulkoistamishankkeissa sekä laadittava säännökset edellä mainittujen karenssiajasta.
- Vaalijärjestelmää on kehitettävä edelleen paremmin vaalien suhteellisuutta ja demokratiaa vahvistaen. Eri vaalijärjestelmien etuja suhteessa nykyiseen on selvitettävä.
- On lisättävä suurten yritysten avoimuutta henkilötietojen käytössä ja sitä, että kansalaisilla on itsellään mahdollisuus päättää omien tietojen käytöstä sekä niiden siirrosta eri palveluntarjoajien välillä.
- Kansalaisten oikeusturva ja luottamus poliisiin on turvattava osaamisella ja yhdenvertaisella kohtelulla rikostyypistä ja henkilön taustasta riippumatta. Poliisin laillisuusvalvontaa tulee tehostaa ja kansalaisten oikeus- suojakeinoja kehittää.
- On luovuttava evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon julkisoikeudellisesta erityisasemasta ja siirryttävä uskonnollisten yhdyskuntien ja uskonnollisesti sitoutumattomien yhdistysten yhdenvertaiseen kohteluun julkisen vallan toimesta.

4.3 KOULUTUS JA KULTTUURI

Korkeatasoisesta pedagogisesta varhaiskasvatuksesta hyötyvät kaikki. Varhaiskasvatus kaventaa tutkitusti sosioekonomisen taustan synnyttämiä eroja. Laadukas varhaiskasvatus tukee myöhäisempää oppimista ja valmiuksia pärjätä elämässä. Vasemmiston tavoite on nostaa varhaiskasvatukseen osallistumisen astetta.

Suomalaista koulutusjärjestelmää ja perusopetusta on vahvistettava niin, että riittävät perustiedot ja -taidot voidaan turvata jokaiselle nuorelle ja että kaikilla on riittävät valmiudet siirtyä toisen asteen opintoihin. Nykyistä tasa-arvoisempi koulutus edellyttää perusopetuksen resurssien vahvistamista. Koulutuksen tasa-arvoon panostamalla puretaan sukupuolen mukaan segregoituneita työmarkkinoita. Oppilaanohjausta on kehitettävä niin, että jokainen oppilas saa tehdä yksilölliset koulutus- ja uravalinnat. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja lukioiden on annettava kaikille riittävä yleissivistys ja työelämävalmiudet. Samalla kun opetusmenetelmiä ja sisältöjä kehitetään, on pidettävä huolta lähiopetuksen riittävästä määrästä ja nuorten kyvyistä selviytyä opinnoista, mutta myös nuorten hyvinvoinnista.

Korkeakoulujen perusrahoituksen turvaaminen on avainasemassa laadukkaan ja vapaan tieteen ja tutkimuksen tekemiselle sekä asiantuntijoiden kouluttamiseksi työelämän tarpeisiin. Suomi elää osaamisesta, joten korkeakoulutukseen, tieteeseen ja innovaatioihin panostaminen on myös taloudellisesti tärkeää.

Osaamisen täydentäminen tai uuden ammatin opiskelu kesken työuran on jatkossa merkittävästi nykyistä yleisempää, ja yhteiskunnan tulisi myös kannustaa siihen. Tämän vuoksi tarvitsemme koulutusjärjestelmän, joka kykenee tarjoamaan tutkintoja, tutkinnon osia ja yksittäisiä taitoja kenelle tahansa kaikissa elämänvaiheissa. Jatkuvan oppimisen on myös oltava mahdollista kaikille.

Monipuolinen taide- ja kulttuurielämä sekä vilkas kansalaisyhteiskunta ovat toimivan demokratian perusedellytys ja osa sivistynyttä yhteiskuntaa. Taide ja kulttuuri ovat inhimillisen elämän ja sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeita ja niiden tulee olla ihmisen perusoikeuksia. Vasemmisto katsoo, että mahdollisuus nauttia kulttuurista sekä mahdollisuus kehittää omia luovia kykyjä ja itseilmaisun taitoja on oikeus, joka kuuluu kaikille. Taidetta ja kulttuuria pitää viedä nykyistä enemmän sinne, missä ihmiset asuvat ja liikkuvat. Taiteilijoiden toimeentuloedellytykset on turvattava.

Kulttuurin, taiteiden ja liikunnan harrastamisella on suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Yhteiskunnan on turvattava jokaiselle mahdollisuus harrastaa kulttuuria, taiteita ja liikuntaa, myös vammaisille, pitkäaikaissairaille ja ikäihmisille. Kaikkien hallinnonalojen tulee lisätä toimia, joilla voidaan laskea lasten ja nuorten harrastamisen kustannuksia. Lapsella tai nuorella on oltava kaikkialla Suomessa oikeus ainakin yhteen maksuttomaan harrastukseen.

Järjestöjen, vapaaehtoistyöntekijöiden ja seurakuntien tekemä vapaaehtoistyö on arvokasta ja kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset onkin turvattava. Valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden tulee ottaa kansalaisjärjestöt, työntekijät ja asukkaat aidosti mukaan päätöksentekoon. Julkisen sektorin on myös tuettava kansalaisjärjestöjen työtä. Seuratoiminta on liikkuvan kansalaistoiminnan ydin. Urheiluseuroilta vaaditaan yhtäältä ammattimaista valmennusta ja ohjausta ja toisaalta maksuttomuutta. Tämä yhtälö on monelle vapaaehtoistyöllä pyörivälle seuralle liian vaikea. Yleishyödyllisen kansalaistoiminnan edellytyksiä tulee tukea nykyistä vahvemmin.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Peruskoulujen ja päiväkotien ryhmäkokoja on pienennettävä. Osa-aikaisen varhaiskasvatuksen ryhmäkokoja on oltava samat kuin kokoaikaisessa lasten ja henkilöstön yhdenvertaisuuden sekä laadukkaan varhaiskasvatuksen turvaamiseksi.
- On otettava käyttöön sitovat opettajamitoitukset.
- On toteutettava kaksivuotinen esikoulu 5–6-vuotiaille. Lisäksi on kehitettävä valtakunnallisesti joustavaa esi- ja alkuopetusta 5–8-vuotiaille.
- On laadittava suunnitelma kokonaan maksuttomaan varhaiskasvatukseen siirtymiseksi.
- Varhaiskasvatus on toteutettava kuntien omana palveluna. On selvítettävä, voidaanko yksityisten tahojen voitot velvoittaa investoiviksi

toimintaan.

- On velvoitettava kunnat järjestämään tarpeenmukainen koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta 1.–4.-luokkalaisille eriarvoistumiskehityksen ehkäisemiseksi. Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja alennetaan. Kehitetään kokonaiskoulupäivämalleja, joissa harrastukset nivotaan osaksi koulupäivää.
- Subjektiiivinen varhaiskasvatusoikeus on ulotettava myös haavoittuvassa asemassa oleville lapsille, joilla ei vakituista kotipaikkaa Suomessa, kuten turvapaikanhakijoille ja paperittomille lapsille. Perusopetukseen valmistava opetus on saatava subjektiiviseksi oikeudeksi vasta maahan tulleille lapsille.
- Riittävä resursointi ja tuki on taattava jokaiselle erityistä tukea tarvitsevalle yleisopetukseen sijoitetulle oppilaalle inklusioperiaatetta soveltaessa.
- Jokaiselle oppilaalle on annettava mahdollisuus valita elämäntietomustieto riippumatta oppilaan tai huoltajien uskonnollisesta yhteisöstä. Tavoitteena on luopua erillisestä uskonnon ja elämäntietomustiedon opetuksesta ja suuntautua elämäntietomustiedon pohjalle perustuvaa uutta oppiainetta.
- Ammatillisen koulutuksen lähiopetukseen on ohjattava lisäresursseja. Työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen on turvattava laadukasta ja henkilökohtaista ohjausta muun muassa työpaikkaohjaajien koulutuksella.
- Ylioppilaskirjoituksista on luovuttava. On kehitettävä ylioppilaskirjoitusten sijaan toiselle asteelle tieteellisten, taiteellisten ja teknisten yo-tutkielmien sarja, joista kertyy opiskelijoille oma opintokansio tukemaan siirtymistä jatko-opintoihin tai työelämään yhteistyössä korkeakoulujen kanssa ja mahdollistettava eri reitit korkeakouluun.
- Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä on kehitettävä tarjoamalla opiskelijoille nykyistä enemmän yhteisiä kursseja ja valinnanmahdollisuuksia suorittaa yksilöllisempiä tutkintoja.
- On taattava mahdollisuus erityisopetukseen kaikilla asteilla varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen.
- Toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen alueellinen kattavuus on turvattava. Ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjen rahoitus toteutetaan niin, että esimerkiksi kalustovaltaisen koulutuksen toteuttaminen ympäri Suomen varmistetaan. Lukioiden rahoitus on turvattava, samoin mahdollisuus suorittaa lukiodiplomeja kaikissa lukioissa.
- Sukupuolisensitiivinen ja antirasistinen kasvatus on huomioitava koulutuksen kaikilla tasoilla. On lisättävä ja parannettava ikätason mukaista seksuaalikasvatusta kaikilla kouluasteilla ja kavennetaan sukupuolten välisiä oppimiseroja. Sukupuolisensitiivinen kasvatus ja koulutus on saatava vahvemmin osaksi opettajien koulutusta. Myös vanhemmille on tarjottava tukea sukupuolisensitiivisestä kasvatuksesta neuvolasta lähtien.
- On parannettava opiskelija- ja oppilashuollon palveluiden saatavuutta ja laajennettava moniammatillista oppilashuoltoa varhaiskasvatukseen säätämällä kunnille lakisääteinen velvoite varhaiskasvatuksen psykologien ja kuraattorien palkkaamiseen.

- Korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisättävä niin, että tavoitteena on, että puolet ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon ja varmistetaan riittävät resurssit laadukkaan opetuksen ja ohjauksen turvaamiseksi.
- Koulutusasteiden nivelvaiheita on helpotettava esimerkiksi maksuttomilla avoimen korkeakoulun opinnoilla, joiden avulla on mahdollista hakeutua tutkinto-opiskelijaksi.
- On uudistettava yliopistolakia korkeakoulujen sisäisen työilmapiirin vahvistamiseksi ja yliopistojen kollegiaalisen päätöksenteon ja demokratian palauttamiseksi.
- Korkeakoulujen perusrahoitusta on vahvistettava. Kehitetään rahoitusmalleja tieteen autonomiaa vahvistavaan suuntaan. Uudistetaan tutkimusrahoitusta sekä korkeakoulujen strateginen rahoitus siten, että järjestelmä on yksinkertaisempi, läpinäkyvämpi ja tehokkaampi.
- EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien korkeakouluopiskelijoiden luku-kausimaksuista on luovuttava.
- On toteutettava koko koulutuspolun kattavat koulutuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Niissä on huomioitava erityisesti aliedustettujen ryhmien, kuten vammaisten ihmisten, romanien ja saamelaisten, pääsy korkeakoulutukseen.
- On luotava elinikäisen oppimisen järjestelmä, jossa opinnot ovat yksilöllä maksuttomia eivätkä ole sidoksissa työmarkkina-asemaan. On kehitettävä elinikäisen oppimisen malleja kaikille koulutusjärjestelmän tasoilla yhteistyössä koulutuksen järjestäjien ja työnantajien kanssa.
- Oikeutta aikuiskoulutustukeen on laajennettava siten, että myös ilman pitkää voimassa olevaa työsuhdetta on oikeutettu tukeen.
- Kaikille työttömille työnhakijoille on taattava oikeus omaehtoiseen opiskeluun. On joustavoitettava tutkinto-opiskelua työttömyysaikana.
- On vahvistettava riippumatonta taidekenttää lisäämällä taiteilija-apurahojen määrää ja korottamalla niiden tasoa. Taiteilijoiden työttömyys- ja eläketurvaa kehitetään vastaamaan paremmin muiden työntekijöiden turvaa. Helpotetaan uusien taiteenalojen mahdollisuuksia päästä tukien piiriin.
- Taiteen prosenttiperiaate on kirjattava lakiin ja laajennettava sitä myös sosiaali- ja terveystalouteen.
- Taiteen perusopetuksen rahoitusta on vahvistettava ja parannettava sen taloudellista ja alueellista saavutettavuutta kuntien järjestämänä palveluna.
- Kirjastopalveluiden saatavuus on taattava myös haja-asutusalueilla esimerkiksi laajasti palvelevilla kirjastoautoilla. Pidetään huolta, että laadukasta kirjastoalan korkeakoulutusta on saatavana.
- On luotava kannusteita toimintarajoitteisten ja erityis-/ aliedustettujen ryhmien huomioimiseen osana yleisiä harrastuspalveluita ja kulttuuria.
- Kunnat on tarjottava perusliikuntapaikat maksuttomasti erityisesti lasten ja nuorten liikuntaan. Kuntien tulee laatia virallisesti hyväksytyt liikuntapaikkojen käyttövuorojen jakoperusteet.
- Liikkuva koulu -toimintamalli on laajennettava valtakunnalliseksi kaikille koulutusasteille varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Tavoite on tuoda fyysisistä aktiivisuutta koulupäiviin kaikilla kouluasteilla.

- On perustettava uusi kestävä koulu -hanke ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen vahvistamiseksi kaikilla koulutusasteilla.
- On ohjattava julkiset avustukset lasten ja nuorten liikunnan ja muun harrastamisen tukemisessa etenkin sellaiseen toimintaan, johon kaikki voivat osallistua varallisuuteen, tavoitteellisuuteen ja osaamiseen katsomatta.
- Kunnissa on tarjottava liikunta- ja kulttuuriseteleitä pienituloisille, kuten takuu- ja kansaneläkeläisille ja pitkäaikaistyöttömille, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden saavutettavuuden lisäämiseksi.
- Pienille koululaisille on tarjottava vuorohoitoa. Myös varhaiskasvatuksen vuorohoidon saavutettavuutta on parannettava koko maassa.
- Oppimisen tukeen on ohjattava riittävästi resursseja. Päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa on oltava riittävästi henkilökuntaa. Inklusio, eli erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opettaminen yleisopetuksessa, ei saa olla säästökeino, vaan se tarvitsee onnistuakseen riittävästi resursseja.
- Jokaiselle sitä tarvitsevalle opiskelijalle on taattava mahdollisuus erityis-, pienryhmä- tai tukiopetukseen kaikilla opintoasteilla varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen.
- Jokaisella on oltava oikeus harrastaa. Harrastustilojen tulee olla esteettömiä ja saavutettavia.
- Opetuksen oppilaskohtainen valtionosuus tulee jakaa oikeudenmukaisesti niiden kuntien kesken, jotka oppilaalle opetusta järjestävät lukuvuoden aikana. Monipaikkainen asuminen koskettaa myös lasten ja nuorten koulunkäyntiä.
- Pääsykokeisiin tulee olla mahdollisuus lainata tietokonetta, mikäli hakijalla ei ole käytössä omaa konetta. Taloudellisesta tilanteesta riippumaton mahdollisuus päästä opiskelemaan on taattava kaikille.

4.4 ALUEET JA ASUMINEN

Suomessa on paljon erilaisia voimavaroja ja vahvuuksia niin kaupungeissa kuin maaseutumaisilla seuduilla. Kaupungistumista ei voi pysäyttää, mutta sen kielteiset vaikutukset voi pitää hallittuna. Maaseudulla asumisen on oltava mahdollista myös tulevaisuudessa. Peruspalveluiden on oltava saatavissa kaikkialla. Kaikkien tulee voida asua haluamallaan seudulla tai kaupungissa tulotasostaan riippumatta. Emme voi luoda yhteiskuntaa, jossa varakkuus määrittelee asuinalueen ja jossa pienituloiset, joilla ei ole varaa asua kasvukeskuksissa joutuvat tekemään hyvin pitkiä työmatkoja.

Alueiden kehittämiseen voidaan vaikuttaa infrastruktuurin, koulutuksen ja elinkeino- ja asuntopolitiikan kautta. Suomessa erottuvat tämän suhteen erityisesti pääkaupunkiseudun metropolin, maakuntien keskuskaupunkien ja harvaan asutun maaseudun tarpeet. Niiden välille ei tule rakentaa vastakkainasettelua. Vasemmistolainen aluepolitiikka kehittää maata kunkin alueiden omien vahvuuksien pohjalta ja alueiden ominaispiirteet tunnistaen ja huomioi maan kokonaishuoltovarmuuden.

Jokaisella ihmisellä on oikeus kohtuuhintaiseen kotiin. Toimia asunnottomuuden poistamiseksi on tehostettava ja erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla

on rakennettava lisää kohtuuhintaisia asuntoja. Asumisen korkea hinta on keskeinen pienituloisten toimeentuloa vaikeuttava ja sitä kautta eriarvoisuutta kasvattava tekijä Suomessa. Erityisen kärjistynyt ongelma on pääkaupunkiseudulla, jossa asuminen vie monen palkansaajankin kukkarosta pitkälti yli puolet käytettävissä olevista tuloista. Asumisen korkea hinta ja muuttotappioalueilla nopeasti laskevat asuntojen arvot myös estävät ihmisiä muuttamasta työn perässä maan sisällä.

Koska vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokrataso on etenkin pääkaupunkiseudulla karannut tavallisten ihmisten ulottumattomiin, on asuntotuotannon määrän lisääminen keskeisin keino hillitä tarjonnan aiheuttamaa painetta vuokrien korotuksiin. Tarvitaan kuitenkin lisää myös kohtuuhintaista ja hintasäänneltyä asuntotuotantoa. ARA-tuetun rakennuskannan kasvu myös osaltaan hillitsee yleistä vuokrakehitystä, joten vaikutus on kauttaaltaan asuntomarkkinoita tervehdyttävä.

Kaupunkirakenteen tasapainoinen kehittäminen ja sosiaalisen eriytymisen estäminen on tärkeää. Eriytymistä voidaan estää rakentamalla eri alueille sekaisin vuokra- ja omistusasumista ja erilaisia asumistyyppäjä sekä suuntaamalla erityispanoksia matalan tulotason asuinalueiden kehittämiseen. Kaupungeilla ja kunnilla tulee olla enemmän asunto-omistamista, joka on niiden suorassa omistuksessa julkisomisteiden yhtiöiden kautta, joiden tarkoitus olisi tuottaa edullista ja sosiaalista asumista, ei voittoja muita toimintoja varten.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- On laadittava kasvusopimukset maakunnallisten kaupunkiseutujen kehittämiseksi, parantaen alueiden saavutettavuutta. Esimerkiksi rai-dehankkeet ovat ensiarvoisen tärkeitä monen alueen elinvoimaisuuden kannalta.
- Jokaisessa Suomen maakunnassa täytyy olla korkeakoulu, myös toisen asteen koulutuspaikkoja on oltava riittävästi maakunnittain.
- Harvaan asuttujen alueiden perusväylänpidon rahoitus on turvattava. Erityinen huomio on kiinnitettävä talvikunnossapidon tasoon. Joukkoliikenteestä mukaan lukien kutsuliikenne tulee kehittää pätevä vaihtoehto yksityisautoilulle.
- Nopean laajakaistaverkon on katettava koko Suomi.
- Valtion kaupungeille jakamia rahoitusmalleja on kehitettävä tasa-arvoisemmiksi. On tutkittava mahdollisuuksia laajentaa Maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimusmenettelyjä myös alle 100 000 asukkaan kaupunkiseuduille.
- On säädettävä asumistakuulaki, jolla taataan jokaiselle oikeus turvalliseen, kohtuuhintaiseen asuntoon. Tarvittaessa asumista tuetaan yksilöllisillä palveluilla.
- ARA-tuotannon määrää kasvukeskuksissa on lisättävä korkotukea lisäämällä ja kehittämällä sen ehtoja niin, että sen käyttö on houkuttelevaa nykyisellä korkotasolla. Tämä mahdollistaa uusien aidosti yleishyödyllisten toimijoiden saamisen markkinoille. ARA-rahoitusta tulee ohjata kaupunkien lisäksi myös pienempiin asuntopulasta kärsiviin taajamiin.

- On kohdennettava tukea kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen rakentamiseen käynnistysavustusten kautta ja ohjattava lisäpanostuksia valtion omistamalle kohtuuhintaiselle A-kruunulle, jotta se voi kasvattaa tuotantovolyymiaan.
- On turvattava lainsäädännöllä vuokrasopimuksen heikoimman osapuolen, eli vuokralaisen, oikeudet ja irtisanomissuoja etenkin vuokrankorotustilanteissa nykyistä vahvemmin.
- Arvoaan menettävien alueiden asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainoihin on annettava valtioneuvosto, kun markkinoilta ei ole mahdollista hakea lainaa.
- Julkisen sektorin on rakennettava itse ja tuettava esteettömien asuntojen rakentamista ja lisättävä niiden saatavuutta.
- Kaavoittamista kunnan omistukseen hankittavalle tai siirretylle maapohjalle on suositettava kohtuuhintaisemman asumisen takaamiseksi.
- On varattava resursseja kosteuden ja sisäilman sekä homeen terveysvaikutusten tutkimiseen ja sairauksien diagnosoitiin.

5 MAAILMA KAIKILLE, EI HARVOILLE

Aseisiin nojaava voimapolitiikka uhkaa sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää. Euroopan turvallisuustilanne on heikentynyt viime vuosina merkittävästi. Räikein tuore esimerkki on Venäjän aloittama laajamittainen hyökkäys helmikuussa 2022 Ukrainaan.

On meneillään useita muutoksia, jotka heikentävät ihmisten terveyttä ja hyvinvointia maailmanlaajuisesti: ilmastomuutos, biodiversiteetin väheneminen, saasteiden lisääntyminen, antibioottiresistenssi. Ongelmat ovat toisistaan riippuvia ja tärkeänä yhteisenä nimittäjänä on luonnonvarojen ylikäyttö ja materiaalien kiertokulun häirintä. Samanaikaisesti – ja yhteisvaikutuksessa fyysiseen ympäristöön – on vaarallisia sosiaalisia ilmiöitä: konfliktit ja sodat, väestön kasvu, varallisuuden keskittyminen ja köyhyyden lisääntyminen.

Vapaassa ja tasa-arvoisessa maassa jokainen saa olla oma itsensä. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen aseman ja yhdenvertaisuuden edistämistä on jatkettava. Rasismia, syrjintää ja ennakkoluuloja vastaan on taisteltava päämäärätietoisesti. Vihapuhetta, valeuutisia ja kiihottamista vastaan on taisteltava lainsäädännöllä, viranomaistyöllä, oikealla tiedolla ja yhteisvastuullisella puuttumisella.

Sukupuolten tasa-arvo ei ole koskaan valmis, vaan se vaatii jatkuvaa työtä. Suomen erityisiä ongelmia ovat naisiin kohdistuva väkivalta, perhevapaiden epätasainen jakautuminen ja alojen sukupuolittuminen. Kaikessa päätöksenteossa on huomioitava sukupuolivaikutukset ja pyrittävä edistämään sukupuolten tasa-arvoa.

5.1 IHMISOIKEUDET JA TASA-ARVO

Vasemmistoliiton mielestä jokainen ihminen on yhtä arvokas, riippumatta taustastaan, kuten vammaisuudestaan tai terveydentilastaan. Hyvinvointivaltion on turvattava jokaiselle hänen tarvitsemansa palvelut ja tuet eri elämänvaiheissa painottaen ihmisen omien voimavarojen ja toimintakyvyn tukemista ja itsemääräämisoikeuden toteutumista. Vähemmistöihin kohdistuvaa syrjintää, häirintää ja väkivaltaa on ennaltaehkäistävä ja siihen on puututtava tehokkaasti. On myös puututtava ja ennaltaehkäistävä moniperustaista syrjintää.

Suomalaisia työmarkkinoita leimaa jakautuminen sukupuolen mukaan, minkä vuoksi valtaosa aloista on selkeästi joko mies- tai naisvaltaisia. Monet naisvaltaiset alat, kuten julkisen sektorin hoiva- ja kasvatusalat ovat palkkakuopassa, mikä kertoo konkreettisesti arvostuksen puutteesta. Tämä kertoo myös siitä, että hoivan merkitystä yhteiskunnassa ja ihmiselämässä yleensä ei tunnisteta, vaan näiltä aloilta voidaan esimerkiksi kilpailukyvyyn nimissä leikata. Julkisen sektorin naisvaltaisilla aloilla on valtava työvoimapula ja myös moni jo alalla oleva harkitsee alan vaihtoa, mikä uhkaa yhteiskunnan toimivuutta. Tilanteen korjaaminen vaatii pikaisia toimia, joita ovat sekä työolojen että palkkauksen parantaminen.

Naiset tekevät miehiä useammin osa-aikatyötä ja naiset tekevät sitä usein vastentahtoisesti pienellä palkalla koko-aikatyön puuttuessa. Naisilla syy tehdä osa-aikatyötä on myös lasten tai muun omaisen hoito. Työelämän segregaatian purkaminen, mutta myös naisvaltaisten alojen arvostuksen nostaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan yleisyys on räikeä kotimainen ihmisoikeusongelma. Kunniaväkivaltaa on ehkäistävä niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Matalan kynnyksen palveluita lähisuhdeväkivallan uhreille on vahvistettava ja kehitettävä koko maassa.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Kuntien ja hyvinvointialueiden on palkattava esteettömyys-, vammais-, vanhus- ja järjestökoordinaattoreita huolehtimaan alueen esteettömyydestä ja saavutettavuudesta sekä asukkaiden edusta ja yhteistyöstä järjestöjen kanssa.
- Esteettömyydessä ja saavutettavuudessa on huomioitava, että vammaisten ja ikäihmisten on päästävä erilaisiin julkisiin tiloihin ja kaikentyyppisissä rooleissa – niin asukkaana, päättäjänä, virkamiehenä kuin työntekijänäkin.
- Julkisten tahojen on ryhdyttävä käyttämään yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia. Yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnilla tarkoitetaan sitä, että arvioidaan sitä, millaisia vaikutuksia päätöksellä on ihmisten arkeen ja ihmisten yhdenvertaisuuteen.
- Julkisten tahojen on parannettava viestintänsä saavutettavuutta. Julkiset tahot siirtyvät monikieliseen- ja kanavaiseen sekä saavutettavaan viestintään. Ne siirtyvät käyttämään viestinnässään ja asiakirjoissaan selkeää yleiskieltä. He myös viestivät asioista selkokielellä.
- On perustettava vammaisasiavaltuutetun virka Suomeen. Vammaisasiavaltuutetun päätehtävä on valvoa, että YK:n vammaissopimus toteutuu

käytännössä Suomessa vammaisten ihmisten arjessa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu ei ehdi eikä pysty käsittelemään kaikkien vähemmistöjen asioita.

- Turvakotipaikkojen määrän lisäämistä on jatkettava. Turvakotiin on päästävä kaikkialla Suomessa riippumatta asuinpaikasta, vammaisuudesta, iästä, sukupuolesta tai muista tekijöistä. Turvakotien lisäksi Seri-tukikeskuksia sekä muita väkivaltaa kokeneiden palveluja ja ennaltaehkäiseviä palveluja on kehitettävä. Sote-henkilöstön, pelastuspalveluiden, poliisin ja muiden toimijoiden koulutusta on lisättävä väkivallan tunnistamisen ja uhrien kohtaamisen parantamiseksi.
- Kouluissa on järjestettävä turvataitokoulutusta ja tarjottava matalan kynnyksen palveluja. Nuorten seurusteluväkivalta on opittava tunnustamaan osana nuorisotyötä.
- Translain uudistuksen puutteet on korjattava. Transrekisteri ja sukupuolenkorjaukseen liittyvä hakemusprosessi on poistettava. Juridinen sukupuolen korjaaminen mahdollistetaan yli 15-vuotiaille omalla ilmoituksella ja alle 15-vuotiaille huoltajan tai lastensuojelun luvalla. Lain ja palvelujärjestelmän on tunnistettava myös muunsukupuoliset.
- Murrosikä jarruttavien hormoniblokkerien saatavuutta on helpotettava. Alaikäisen transprosessi perustuu lapsen iän ja kehitystason huomioimiseen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti.
- Lasten kehollinen koskemattomuus ja itsemääräämisoikeus on turvattava. Kielletään lääketieteellisesti tarpeettomat ja ilman lapsen suostumusta tehtävät kehon sukupuolitettujen piirteiden muokkaamiseen tähtäävät hoidot.
- Lasten vanhempien eron jälkeisen asumisjärjestelyn sopimuksen vahvistavilla lastenvalvojilla tulee olla lisää tietoutta vuoroasumisesta ja heidän tulee edistää sitä.
- On parannettava viranomaisten, oikeuslaitoksen ja muiden toimijoiden kykyä ja resursseja tunnistaa, ennaltaehkäistä ja torjua kunniaväkivaltaa ja tyttöjen sukuelinten silpomista.
- Oikeus turvalliseen, maksuttomaan ja vapaaseen aborttiin on turvattava. Valmistellaan aborttilain kokonaisuudistus, jonka lähtökohtana on raskaana olevan itsemääräämisoikeuden vahvistaminen. Alle 12 viikon raskauden keskeytys on saatava pyydettyä. Vaatimus kahden lääkärin lausunnosta tulee poistaa. Toimenpiteen suorittamiseen tulee riittää yhden lääkärin tai tähän erikseen oikeutetun terveydenhuollon ammattilaisen kontakti.
- Seksuaalikasvatusta on lisättävä ja parannettava kaikilla ikätasoilla.
- On vahvistettava synnyttäjien itsemääräämisoikeutta laajentamalla synnytysvalmennusta, kouluttamalla työntekijöitä ja kehittämällä toimintaohjeita.
- Lailla säädelty, epäkaupallinen ja yhdenvertaisesti sukupuolesta riippumatta saavutettava sijaissynnytys on sallittava, suojellen sekä syntyvän lapsen, synnyttäjän että aiottujen vanhempien etua ja hyvinvointia.
- Pariskuntia on kohdeltava yhdenvertaisesti, riippumatta taustasta, kuten seksuaali- ja sukupuoli-identiteetistä. Avioliitossa lapsen synnyttäneen henkilön puolison on oltava myös automaattisesti lapsen van-

hempä, kuten nykyisellään eri sukupuolta olevien henkilöiden avioliitossa on.

- On käynnistettävä totuus- ja sovintoprosessi kuuroihin kohdistuen.
- Vanhemmuuslakia tulee uudistaa siten, että oikeudellisesta vanhemmuudesta voitaisiin sopia sitovasti ennen lapsen alulle saattamista kolmen tai neljän vanhemman perheissä. Vanhemmuus on merkittävä väestötietojärjestelmään vanhemmuutena, ei äitiytenä tai isyytenä.
- Adoptiolakia tulee uudistaa siten, perheen sisäisessä adoptiossa ei kenenkään tarvitse luopua vanhemmuudestaan.

5.2 KANSAINVÄLISYYS JA SOLIDAARISUUS

Maailman suurten ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä. Sodat, ilmastonmuutos, suuryritysten vallan kasvu, omaisuuksien kasautuminen, merten saastuminen, pandemiat ja sodat, suurvaltojen välisen jännityksen vaarallinen kasvu sekä vastentahtoinen siirtolaisuus ovat ratkaistavissa vain maiden ja ihmisten välisellä yhteistyöllä. Vasemmistolaiseen maailmankuvaan kuuluu lisäksi sen tunnustaminen, että ihmisoikeudet kuuluvat yhtäläisesti maailman kaikille ihmisille. Me emme halua rakentaa ihmisten välille rajoja ja epäluuloa, vaan purkaa niitä.

Maailmanlaajuinen koronapandemia ei ole vielä ohi. Kun Suomessa ja kehittyneissä Euroopan maissa roketekattavuus on onnistuttu nostamaan jo varsin korkealle tasolle ja paluu normaaliin elämään on yhä lähempänä, on tilanne maailman köyhissä maissa jatkuvasti huonompi. Vasemmistoliitto kannattaa koronarokotteiden patenttien purkamista. Suomen on osoitettava solidaarisuutta kehittyviä maita kohtaan ostamalla maille koronarokotteita ja tukemalla näiden omaa rokotetuotantoa.

Maailma on monella tavalla pienempi kuin koskaan aiemmin. Tiedonvälityksen ja internetin kehittymisen myötä ihmiset voivat olla yhteydessä keskenään ja tietävät mitä maailmassa tapahtuu. Toisaalta myös valeutiset, terrorismi ja propaganda leviävät tehokkaasti maasta toiseen. Globaali talous on tehnyt maista ja ihmisistä yhä keskinäisriippuvaisempia. Voimme matkailla ja nauttia eri maissa tuotetuista hyödykkeistä, mutta toisaalta myös taudit ja talouden epävakaudet leviävät nopeasti.

Vaikka äärimmäinen köyhyys on globaalisti vähentynyt ja entistä useampi maailman lapsi pääsee kouluun, kansainvälisellä yhteisöllä on edessään valtaavan mittaluokan haasteita. Maailmassa on nyt erilaisten konfliktien ja katastrofien seurauksena enemmän pakolaisia kuin koskaan toisen maailmasodan jälkeisenä aikana, väestönkasvu haastaa kestävästä kehityksestä, ja ilmastonmuutos uhkaa viedä elämän edellytykset erityisesti maailman köyhiltä.

Euroopan unioni on Suomelle keskeinen viiteryhmä. Vaikuttamalla EU:n suuntaan vaikutamme sekä Suomen että koko kansainvälisen yhteisön suuntaan. Markkinavapauksien loputtoman korostamisen sijaan EU:n on keskityttävä toiminnassaan aikamme suurten ylikansallisten ongelmien ratkaisemiseen ja ihmisten hyvinvoinnin edistämiseen.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- On säädettävä sitova yritysvastuulaki, jossa huolellisuusvelvoite ulotetaan koko toimitusketjuun.
- Sosiaaliset oikeudet, ympäristöongelmien ratkaisu ja ihmisten hyvinvointi on nostettava uusliberaalin markkinapolitiikan sijaan EU-politiikan keskiöön. Sosiaalisista oikeuksista on tehtävä nykyistä laajemmin sitovaa EU-sääntelyä. EU:n on toteutettava sosiaalista Eurooppaa myös teoissa, ei vain sanoissa.
- Turvapaikkajärjestelmää EU:ssa on kehitettävä ihmisoikeusperustaisesti. Oikeus hakea turvapaikkaa ja pääsy oikeudenmukaiseen turvapaikkamenettelyyn on turvattava koko EU:ssa, ja turvallisia reittejä on lisättävä. EU:n on kannettava globaali vastuunsa ja jäsenmaiden välille on luotava oikeudenmukainen ja sitova yhteisen vastuunjaon mekanismi.
- On puututtava vahvasti EU-jäsenmaiden negatiiviseen oikeusvaltio- ja ihmisoikeuskehitykseen. Viimesijaisena keinona tulee olla maksatusten keskeyttäminen jäsenmaalle ja jäsenmaan erottaminen unionista.
- Työehtojen eurooppalaisia vähimmäistasoja on vahvistettava ja määriteltävä sosiaaliturvalle eurooppalaiset vähimmäisstandardit.
- EU-rahoitusta on suunnattava kestävässä rakennemuutoksessa edistämiseksi sosiaalisen pilarin, ympäristöasioiden, liikkuvuuden edistämisen, koulutuksen, tutkimus- ja kehitystoiminnan investointien rahoituksen vahvistamiseen.
- Turkin ja EU:n yhteistyön edellytyksenä on oltava Turkin sitoutuminen demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja kurdikysymyksen rauhanomaiseen ratkaisuun. Vangitut opposition kansanedustajat, toimittajat ja muut poliittiset vangit on vapautettava kiireellisesti.
- Suomen on noudatettava ratifioimiaan kansainvälisiä sopimuksia, kuten YK:n vammaissopimusta. Lisäksi Suomen on edistettävä sitä, että muutkin valtiot noudattavat niitä.
- Suomen on allekirjoitettava YK:n Kuusopimus ja tuettava kansainvälisen avaruushallinnon perustamista avaruuden ja sen luonnonvarojen kestävää ja koko ihmiskuntaa hyödyntävää käyttöä valvomaan.
- Ilmastotoimet eivät saa lisätä globaalin etelän riippuvuutta rikkaista maista. Suomen tulee kansainvälisissä organisaatioissa ajaa tukimuotoista ilmasto- ja kehitysrahoitusta varsinkin kaikista köyhimmille maille. Lainamuotoisen ilmasto- ja kehitysrahoituksen ehtojen on oltava reiluja ja joustavia.

5.3 RAUHA JA TURVALLISUUS

Kaiken kehityksen ja ihmisyyden edellytys on rauha. Vasemmistoliitto on sotaa ja militarismia vastaan.

Vasemmistoliitto vaatii Suomen tekevän kaikkensa tukeakseen niin Ukrainan kuin muidenkin valtioiden suvereniteettia ja koskemattomuutta häikäilemättömän aggression edessä. Suomen ja EU:n on tehtävä kaikkensa Ukrainan itsemääräämisoikeutta kunnioittavan rauhanomaisen diplomaattisen ratkaisun löytämiseksi. Hyökkäyssotiin on vastattava riittävän vahvoilla kansainvälistä

oikeutta murentavien sortovaltioiden poliittiseen ja taloudelliseen eliittiin kohdistuvilla pakotteilla. Suomen tulee tukea kestävää rauhaa Ukrainassa sekä muualla maailmassa osana YK:ta ja EU:ta että omin toimin.

Venäjä on osoittanut, että sillä on tahtoa ja kykyä käyttää hyökkäyssotaa ulkopoliittikkansa jatkeena pyrkiäkseen tavoitteisiinsa. Tämä on muuttanut myös Suomen turvallisuusympäristöä sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaedellytyksiä. Turvallisuuden kannalta riskittömiä vaihtoehtoja ei ole.

Vasemmistoliitto katsoo, että Suomen turvallisuus edellyttää sellaista kansainvälistä yhteistyötä, joka vähentää Suomeen kohdistuvaa sotilaallisen hyökkäyksen ja sotilaallisen painostuksen uhkaa. Vasemmistoliitto ajaa EU:n maiden solidaarisuuslausekkeen, eli artikla 42.7:n täsmentämistä, niin että jäsenmaiden keskinäinen apu kriisitilanteessa määriteltäisiin tarkemmin. Suomen eduskunta on päättänyt hakeutua Naton jäseneksi nostaakseen kynnyistä hyökätä Suomeen. Nato-jäsenyys on suuri muutos Suomen ulkopoliittikan linjaan, ja se myös lisää poliittisia ja sotilaallisia jännitteitä. Vasemmistoliiton mielestä Suomen tulee korostaa, että jäsenyys Natossa tulee olemaan puolustuksellinen, eikä maahan oteta ydinaseita, pysyviä Naton sotilastukikohtia tai pysyviä Naton joukkoja. Vasemmistoliitto vastustaa Naton käyttämistä suurvaltapoliittikan välineenä ja jäsenmaiden kytkemistä ydinaseriisunnan vaikeuttamiseen. Vasemmistoliitto pitää tärkeänä, että Nato keskittyy jatkossa ainoastaan jäsenmaidensa alueellisen koskemattomuuden puolustamiseen. Suomen osallistumisesta sotilaallisiin operaatioihin ulkomailla tehdään aina tapauskohtainen päätös eduskunnassa. Nato-jäsenyyden hakemisen ja todennäköisen Nato-jäsenyyden jälkeenkin on erittäin tärkeä pitää huolta siitä, että Suomi säilyttää liikkumatilansa omaehtoiselle yhteisen kansainvälisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien ulkopoliitikalleen.

Joukkotuhoaseiden leviäminen on vakava uhka ihmiskunnan tulevaisuudelle. Suomen on kansainvälisessä yhteistyössä toimittava aktiivisesti ydinaseriisunnan edistämiseksi sekä asevalvontasopimusten vahvistamiseksi. Puolustusmateriaalin vientiä ja tuontia on myös säänneltävä entistä tarkemmin.

Riippumatta kansainvälisen yhteistyön tilasta Suomen on tärkeää pitää huolta itse omasta vahvasta puolustuksestaan. Laaja yleinen hyväksyntä ja kansallinen yhteisymmärrys siitä, että suomalainen yhteiskunta ja yhteiskuntajärjestyksemme ovat puolustamisen arvoisia on välttämätön edellytys maanpuolustustahdon ylläpitämiselle. Uskottava kansallinen maanpuolustus on Suomen puolustusratkaisun peruslinja, josta on pidettävä kiinni. Suomen on syvennettävä puolustusyhteistyötä erityisesti Ruotsin, Pohjoismaiden ja EU:n jäsenmaiden kanssa, joiden kanssa meillä on kaikissa tilanteissa syvimät yhteiset intressit.

Vasemmistoliitto pitää välttämättömänä Yhdistyneiden Kansakuntien järjestelmän ja sen peruseriaatteiden vahvistamista. YK:n peruskirja ja ihmisoikeuksien julistus sekä kansainväliset ihmisoikeussopimukset ilmaisevat poliittisen tahdon rakentaa maailmanyhteisöä rauhan, ihmisten tasa-arvon ja demokratian pohjalle. Jotta YK voi edistää rauhaa ja ihmisoikeuksia tehokkaasti YK:n peruskirjan edellyttämällä tavalla, on tehtävä enemmän järjestön demokratian vahvistamiseksi. Naiset ovat aliedustettuina esimerkiksi rauhanneuvotteluissa ja turvallisuuspoliittisessa keskustelussa yleensä. Kaikkien sukupuolien äänen kuuleminen osana näitä keskusteluja on tärkeää, sillä sukupuolten tasa-arvoon

panostaminen ja laaja käsitys turvallisuudesta ovat tehokkaita keinoja rauhan rakentamisessa ja sen ylläpitämisessä.

Pohjoismaat ovat Suomelle keskeinen viiteryhmä. Pohjoismaiden monimuotoinen yhteistyö tuo Suomelle turvaa. Pohjoismaissa on jo pitkään ymmärretty, että rauhaa edistetään tasa-arvoisella yhteiskunnalla sekä aktiivisella ja aloitteellisella kansainvälisellä yhteistyöllä. Pohjoismaista yhteistyötä on lisättävä yhteiskunnallisen turvallisuuden ja maanpuolustuksen saralla. Vasemmistoliitto pitää välttämättömänä rakentaa pohjoismaista yhteistyötä ydinaseriisunnassa ja yhdessä edistää Pohjolaa ydinaseettomana alueena.

Sodat ja muut konfliktit vaurioittavat konfliktialueiden ihmisiä välittömästi aseiden käytöstä johtuen. Ne vaikuttavat myös ympäristön, terveydenhuollon, ruoan tuotannon ja muun talouden vahingoittumisen vuoksi. Sodat vaikuttavat myös sotaa käymättömiin maihin kaupan ja talouden muutosten sekä siirtolaisuuden, sotilaallisen varautumisen ja turvattomuuden lisääntymisen kautta.

Suurvaltojen ja niiden tukijoiden voimatoimia ja kansainvälisen oikeuden loukkauksia ei voi hyväksyä missään. Jokainen lähempänä tai kauempana tapahtuva kansainvälisen oikeuden loukkaus ja siihen liittyvä sotatoimi aiheuttaa paitsi kriisialueilla kärsimystä myös kansainvälisen monenkeskisen sopimusperäisen yhteistyön heikentymistä. Pahimmillaan se lisää ydinsodan uhkaa entisestään. Suomen tulee tukea voimatoimien lopettamista ja kansainvälisen oikeuden noudattamista kaikkialla maailmassa.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Suomen on harjoitettava aktiivista ja aloitteellista, laajaan kansainväliseen yhteistyöhön pohjautuvaa ja kansainvälistä oikeutta, ihmisoikeuksia ja rauhantyytöä korostavaa ulkopoliittikka sekä vahvistettava kansainvälisen monenkeskisen yhteistyön rakenteita. Kestävän kehityksen periaatteet on ohjattava kaikkea ulko-, turvallisuus-, kauppa- ja globaalipoliittikkaa.
- Siviilipalveluksen kesto on lyhennettävä ja aseistakieltäytymisestä ranskaisemisesta tulee luopua.
- Arktisen alueen luonnonvarojen riisto on pysäytettävä.
- On tunnustettava Palestiinan ja Länsi-Saharan valtiot sekä tuettava kurdien itsemääräämisoikeutta.
- Suomen ei tule viedä puolustustarvikkeita humanitaarista oikeutta loukkaaviin tai systemaattisiin ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyviin maihin. Asevientä koskeva valvonta on ulotettava myös aseiden tuontiin, ja ihmisoikeusarviointin ja humanitaarisen oikeuden tavoitteiden huomioimisen on oltava osa kaikkea asekauppaa.
- On ajettava aktiivista aseidenriisuntaa ja liitettävä Suomi rypäleasideiden sekä ydinaseiden kieltosopimuksiin.
- On vahvistettava rauhanliikettä sekä naisten osuutta rauhanneuvotteluissa, turvallisuuspoliittisessa keskustelussa ja osana rauhan turvaamista.
- Suomen tulee tehdä aktiivisemmin työtä YK:n demokratian vahvistamiseksi, jotta YK voi edistää rauhaa ja ihmisoikeuksia tehokkaasti YK:n

peruskirjan edellyttämällä tavalla.

- Suomen turvallisuus edellyttää sellaista kansainvälistä yhteistyötä, joka vähentää Suomeen kohdistuvaa sotilaallisen hyökkäyksen ja sotilaallisen painostuksen uhkaa.
- EU:n maiden ns. solidaarisuuslauseketta, eli artikla 42.7:n on täsmennettävä niin, että jäsenmaiden keskinäinen apu kriisitilanteessa määriteltäisiin tarkemmin.
- Suomen tavoitteena tulee olla, että Nato keskittyy jatkossa ainoastaan jäsenmaidensa alueellisen koskemattomuuden puolustamiseen.
- Naton sisällä Suomen on tehtävä tiivistä yhteistyötä erityisesti pohjoismaiden kanssa eri jäsenmaiden ihmisoikeusongelmien esiin nostamiseksi ja ihmisoikeuksien puolustamiseksi, ydinaseriisunnan edistämiseksi sekä pohjolan pitämiseksi ydinaseettomana alueena.
- Suomen on jatkettava laajaan turvallisuuskäsitykseen ja ihmisoikeuksiin perustuvaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja toimia aktiivisena rauhanvälittäjänä ja aseidenriisunnan edistäjänä maailmalla. Nato ei määrää jäsenmaidensa ulkopoliitikasta. Suomen ei pidä hyväksyä minkäänlaista Naton tai muulta taholta tulevaa painostusta tai kaupankäyntiä jäsenyyteen liittyen.
- Suomen tulee ryhtyä viipymättä valmisteluihin YK:n ydinasekieltosopimuksen allekirjoittamiseksi ja ratifioimiseksi.
- Voimassa oleva ydinenergialaki kieltää ydinräjähteiden maahantuonnin, tästä tärkeästä periaatteesta on pidettävä kiinni. Suomeen ei tule sijoittaa ydinaseita, ulkomaalaisia pysyviä joukkoja, eikä tukikohtia rauhan aikana.

5.4 SIIRTOLAISUUS, MAAILMANKAUPPA JA KEHITYSYHTEISTYÖ

Vaikka äärimmäinen köyhyys on globaalisti vähentynyt ja entistä useampi maailman lapsi pääsee kouluun, kansainvälisellä yhteisöllä on edessään valtavan mittaluokan haasteita. Maailmassa on nyt erilaisten konfliktien ja katastrofien seurauksena enemmän pakolaisia kuin koskaan toisen maailmasodan aikana, väestönkasvu haastaa kestävästä kehitystä, ja ilmastonmuutos uhkaa viedä elämän edellytykset erityisesti maailman köyhiltä. Suomen tarjoaman kehitysyhteistyön on pyrittävä vähentämään globaalin etelän riippuvuutta pohjoisesta.

Kansainvälinen kauppa toimii tällä hetkellä teollisuusmaiden ehdoilla eikä kohtelee kehittyviä maita reilusti, eivätkä ne kykene nousemaan köyhyydestä nykyjärjestelmässä. Kansainvälisten talousinstituutioiden, kuten IMF:n, WTO:n ja Maailmanpankin, talouspolitiikkaa ja käytäntöjä on uudistettava demokraattiseksi ja kehittyvien maiden talouksia vahvistaviksi. Kehittyville maille on mahdollistettava nuorten teollisuudenalojensa suojeleminen, julkisen sektorin ja palveluiden vahvistaminen sekä helpotuksia immateriaalioikeuksien noudattamisessa. Lisäksi kehittyvien maiden velkahelpotukset on otettava uudestaan kansainvälisen yhteisön agendalle ja veroparatiisit kitkettävä. Suomen tulee edistää näitä tavoitteita kansainvälisillä foorumeilla.

Ihmisoikeudet koskevat meitä kaikkia, myös pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Ihmisten hätää ja pakolaisuuden juurisyitä ei ratkaista sulkemalla rajoja. Suomen on vaikutettava pitkäjänteisesti pakolaisuuden juurisyiden ratkaisemiseksi kahdenvälisissä suhteissa, Euroopan unionissa ja Yhdistyneiden kansakuntien piirissä kehityspolitiikan, ihmisoikeuspolitiikan ja rauhanpolitiikan keinoin.

Epäonnistuneella ja epäinhimillisellä turvapaikkapolitiikalla Suomeen luotu paperittomuus ja ihmisten ajaminen haavoittuvaan asemaan yhteiskunnan turva- verkkojen ulkopuolelle ei ole kenenkään etu. Euroopan unionissa Suomen tulee edistää turvapaikkamenettelyn ja kansainvälisen suojelun korkeaa tasoa ja turvallisten reittien sekä jäsenmaiden yhteistyön lisäämistä. Suomen oman turvapaikkapolitiikan on toteutettava ihmisoikeusperiaatteita, kansainvälisiä sopimuksia ja oikeusvaltion normeja.

Suomi tarvitsee maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien tarjoamaa työpanosta. Työlupaprosesseja on helpotettava ja työperäisten maahanmuuttajien kotouttamista on parannettava. Maahanmuuttajien hyväksikäyttöä työmarkkinoilla on estettävä kertomalla maahan tulleille heidän oikeuksistaan ja lisäämällä työehtojen valvontaa.

VASEMMISTOLIITON TAVOITTEET

- Oleskelulupamenettelyjä on nopeutettava ja sujuvoitettava Maahanmuuttoviraston riittävät resurssit turvaamalla ja lainsäädäntöä tarkistamalla.
- On lisättävä työ- ja opiskeluperusteisesti maahan tulleiden kotoutumis- ja kielikoulutusta. Myös parisuhteen takia Suomeen tulleiden ihmisten kotoutumiseen pitää panostaa nykyistä enemmän.
- Vuosittaista pakolaiskiintiötä on nostettava merkittävästi. On toimittava EU:ssa kiintiöpakolaisten vastaanottamisen merkittävän lisäämisen puolesta.
- Turvapaikkamenettelyn oikeudenmukaisuus ja palautuskiellon loukkamattomuus on varmistettava. On huolehdittava siitä, että viranomaisten maalinjaukset ovat samassa linjassa ja sopusoinnussa YK:n pakolaisjärjestön linjausten kanssa.
- Perheenyhdistämisistä on helpotettava ja lapsen edun toteutumista edistettävä.
- On vähennettävä säilöönottoja ja kiellettävä kaikkien alaikäisten säilöönotto.
- Turvapaikanhakijoiden ja turvapaikanhakijana maahan saapuneiden työntekoa on helpotettava. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden työntekijöiden palautuksia ei tule panna täytäntöön kesken työlupaprosessin. Muukalaispassin avulla on mahdollistettava työluvan myöntäminen matkustusasiakirjan puuttumisesta huolimatta.
- Paperittomuuteen on puututtava korjaamalla oleskelulupamenettelyn ongelmia ja tarjottava pitkään maassa olleille mahdollisuus oleskelun laillistamiseen.
- On lisättävä kehitysyhteistyörahoitusta 0,7 prosentin osuuteen brutto-

kansantuotteesta. Johdonmukaisen kehityspolitiikan varmistamiseksi on säädettävä kehitysyhteistyölaki.

- Kehitysyhteistyössä- ja avussa on huomioitava erityisesti erityisen haavoittuvassa asemassa olevat ihmisryhmät, kuten vammaiset, pitkäaikaissairaat ja ikäihmiset.
- Kansainvälistä kauppapolitiikkaa on oikeudenmukaistettava ja kehittyvien maiden sananvaltaa lisättävä. Suomen on vaikutettava kansainvälisillä areenoilla IMF:n, WTO:n ja Maailmanpankin demokratisoimiseksi sekä verovälttelyn kitkemiseksi.

**vasemmisto
vänster**